

# Paigaldamine Live-andmekandjalt

---

Mageia ametlik dokumentatsioon



Käsiraamatu tekst ja ekraanipildid on litsenseeritud vastavalt CC BY-SA 3.0 litsentsile <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>.

Käsiraamat on valmistatud [Calenco CMS](http://www.calenco.com) [http://www.calenco.com]’i abil, mille on välja töötanud [NeoDoc](http://www.neodoc.biz) [http://www.neodoc.biz].

Käsiraamatu on kirjutanud ja tõlkinud vabatahtlikud oma vabast ajast. Kui soovite kaasa aidata käsiraamatu paremaks muutmisele, võtke ühendust [dokumentatsioonimeeskonnaga](https://wiki.mageia.org/en/Documentation_team) [https://wiki.mageia.org/en/Documentation\_team].

## **Paigaldamine Live-andmekandjalt**

## Sisukord

Paigaldamine Live-andmekandjalt .....	1
1. ISO-tõmmise valimine ja kasutamine .....	1
1.1. Sissejuhatus .....	1
1.2. Andmekandjad .....	1
1.3. Andmekandja allalaadimine ja kontrollimine .....	2
1.4. ISO kirjutamine .....	4
2. Mageia laadimine Live-süsteemina .....	6
2.1. Käivitamine andmekandjalt .....	6
2.2. BIOS-e/CSM-i/Pärandrežiimis .....	7
2.3. UEFI režiimis .....	8
3. Kasutatava keele valimine .....	8
4. Litsents ja väljalaskemärkmed .....	10
4.1. Litsentsileping .....	10
4.2. Väljalaskemärkmed .....	10
5. Ajavööndi seadistamine .....	11
6. Kellaaja seadistamine .....	12
7. Klaviatuuri valimine .....	13
8. Mageia proovimine Live-süsteemina .....	14
8.1. Live-režiim .....	14
9. Partitsioneerimine .....	15
10. Haakepunktide valimine .....	20
11. Kõvaketta vormindamise kinnitamine .....	21
12. Ketta kohandatud partitsioneerimine DiskDrake'i abil .....	22
13. Vormindamine .....	24
14. Kasutuseta materjali säilitamine või kustutamine .....	25
15. Alglaaduri põhiseadistused .....	26
15.1. Alglaaduri liides .....	26
15.2. Mageia alglaaduri kasutamine .....	28
15.3. Olemasoleva alglaaduri kasutamine .....	28
15.4. Ahellaadimise kasutamine .....	29
15.5. Valikud .....	29
16. Alglaadimismenüü kirje lisamine või muutmine .....	30
17. Taaskäivitamine .....	30
18. Kasutajate ja administraatori haldamine .....	32
18.1. Administraatori (root) parooli määramine .....	32
18.2. Kasutaja lisamine .....	32
19. Sisselogimisekraan .....	33
20. Mageia eemaldamine .....	34
20.1. Õpetus .....	34

## Paigaldamine Live-andmekandjalt

---



Keegi ei näe kõiki käsiraamatus toodud paigaldusprogrammi ekraane. See, millised ekraanid on näha, sõltub teie riistvarast ja paigaldamise käigus langetatud valikutest.

---

## 1. ISO-tõmmise valimine ja kasutamine

### 1.1. Sissejuhatus

Mageiat levitatakse ISO-tõmmiste kaudu. Siin leiab abi valimaks just sellist tõmmist, mis vastab teie vajadustele.

Andmekandjaid on kaht tüüpi:

- Klassikaline paigaldusandmekandja. Selle käivitamise järel asutakse kohe paigaldamise juurde ning te saate valida, mida paigaldada ja kuidas süsteemi vastavalt seadistada. See annab maksimaalse paindlikkuse ja lubab luua kohandatud paigalduse, eriti just valida, millist töökeskkonda kasutama hakata.
- Live-andmekandja: sel juhul saab andmekandja pealt käivitada toimiva Mageia süsteemi ilma seda paigaldamata, et näiteks näha, mida üldse pakutakse. Paigaldamine on lihtsam, aga ka valikuid on vähem.

Üksikasjadest kõneldakse järgmistes osades.

### 1.2. Andmekandjad

#### 1.2.1. Määratlus

Me nimetame siinkohal andmekandjaks ISO-tõmmisefaili, mis võimaldab paigaldada ja/või uuendada Mageiat, ning ühtlasi ka igasugust füüsilist seadet, millele ISO-tõmmis on kopeeritud.

ISO-tõmmised leiab [siit](http://www.mageia.org/en/downloads/) [http://www.mageia.org/en/downloads/].

#### 1.2.2. Klassikalised paigaldusandmekandjad

##### 1.2.2.1. Ühised omadused

- Kasutavad traditsioonilist paigaldusprogrammi drakx
- Saab teha nii puhta paigalduse kui ka uuendada varasematelt väljalasetelt
- Eri andmekandjad 32- ja 64-bitisele arhitektuurile
- Tervitusekraanil on saada mõned tööriistad: päästesüsteem, mälu testimine, riistvara tuvastamise tööriist
- Iga DVD sisaldab paljusid saadaolevaid töökeskkondi ja keeli
- Paigaldamise käigus lastakse valida, kas kasutada mittevaba tarkvara või mitte

#### 1.2.3. Live-andmekandjad

##### 1.2.3.1. Ühised omadused

- Saab tarvitada distributsiooni tundmaõppimiseks ilma seda kohe kõvakettale paigaldamata, aga soovi korral siiski ka Mageia paigaldamiseks
- Iga ISO sisaldab ainult üht töökeskkonda (Plasma, GNOME või Xfce).

- Eri andmekandjad 32- ja 64-bitisele arhitektuurile
- **LiveISO-sid saab kasutada ainult puhta paigalduse, mitte aga uuendamise jaoks varasemalt versioonilt.**
- Sisaldavad mittevaba tarkvara

### 1.2.3.2. Plasma LiveDVD

- Ainult Plasma töökeskkond.
- Sisaldab kõiki keeli
- Ainult 64-bitine arhitektuur

### 1.2.3.3. GNOME LiveDVD

- Ainult GNOME töökeskkond
- Sisaldab kõiki keeli
- Ainult 64-bitine arhitektuur

### 1.2.3.4. Xfce LiveDVD

- Ainult Xfce töökeskkond.
- Sisaldab kõiki keeli
- 32- või 64-bitine arhitektuur

## 1.2.4. CD-d ainult alglaadimiseks

### 1.2.4.1. Ühised omadused

- Need on väikesed tömmised, mis sisaldavad vaid tarkvara, mida on vaja paigaldusprogrammi drakx käivitamiseks ning ISO-faili leidmiseks, et siis jätkata paigaldamisega. ISO-failid võivad asuda arvuti kõvakettal, mõnel muul kohalikul kettal, kohalikus võrgus või internetis.
- Need andmekandjad on väga väikesed (alla 100 MB) ja abiks siis, kui internetiühenduse maht on liiga väike terve DVD allalaadimiseks, arvuti on ilma DVD-seadmata või ei saa arvutit käivitada USB-pulga pealt.
- Eri andmekandjad 32- ja 64-bitisele arhitektuurile
- Ainult inglise keeles

### 1.2.4.2. netinstall.iso

- Sisaldab ainult vaba tarkvara neile, kes ei ole nõus mittevaba tarkvara kasutama

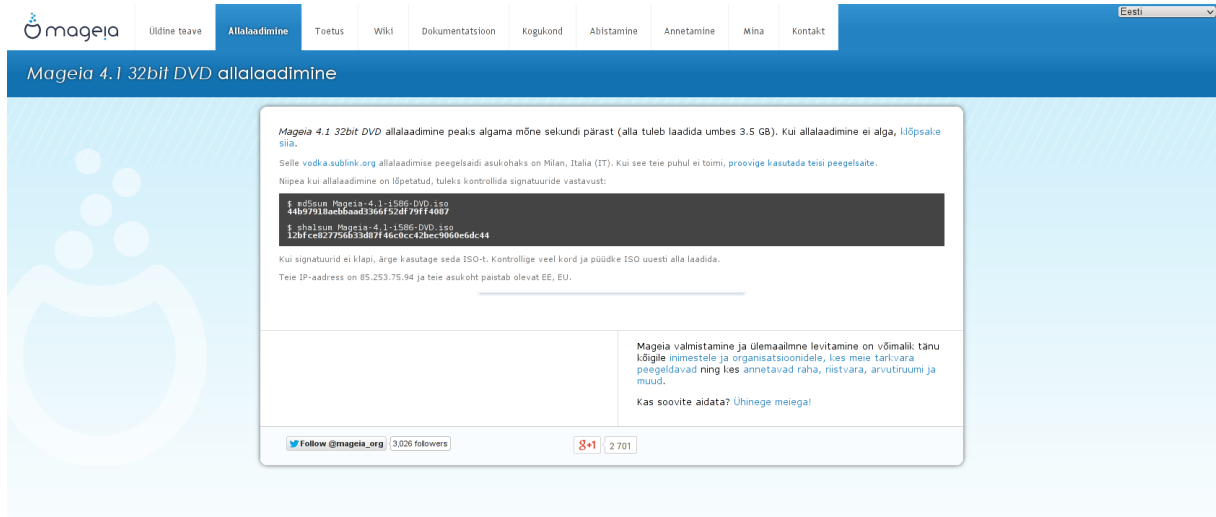
### 1.2.4.3. netinstall-nonfree.iso

- Sisaldab mittevaba tarkvara (peamiselt draiverid, koodekid jms.) neile, kes seda vajavad

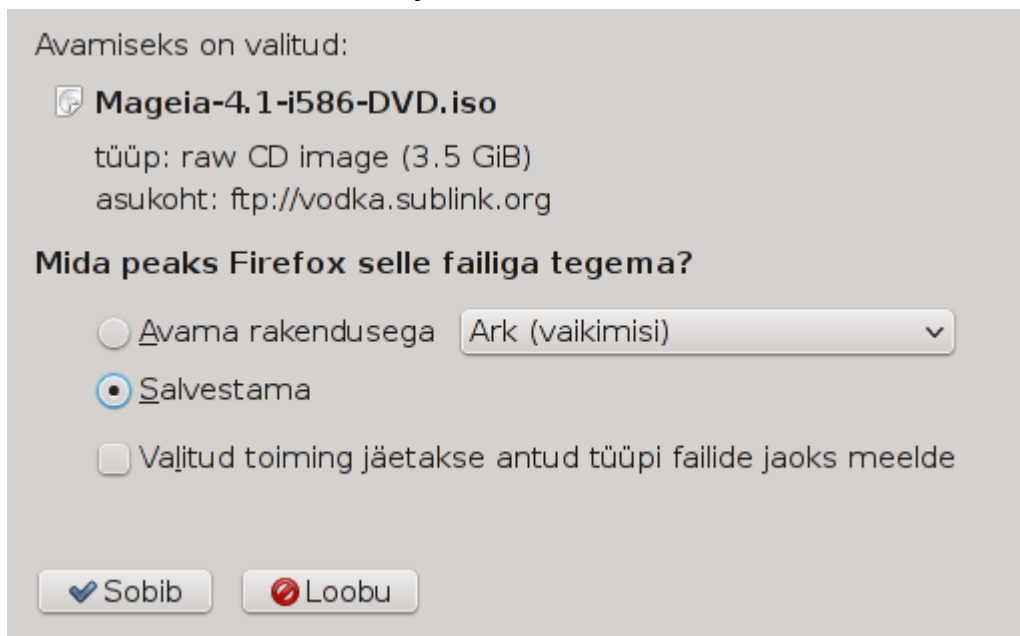
## 1.3. Andmekandja allalaadimine ja kontrollimine

### 1.3.1. Allalaadimine

Kui olete sobiva ISO-faili valinud, saab selle alla laadida kas HTTP või BitTorrenti vahendusel. Mõlemal juhul annab aken mõningat teavet, näiteks kasutatava peegelsaidi ja võimaluse kohta seda vahetada, kui riibalaius on liiga väike. HTTP valimise korral peaks pilt olema umbes selline:



md5sum ja sha1sum on tööriistad ISO terviklikkuse kontrollimiseks. Kasutada tuleks ainult üht neist. Hoidke üks neist varuks [edasiseks kasutamiseks](#). Seejärel ilmub selline aken:



Märkige raadionupp Salvestama.

## 1.3.2. Allalaaditud andmekandja terviklikkuse kontrollimine

Mõlemad kontrollsummad on kuuteistkümnendärvid, mis arvutatakse kindla algoritmiga allalaaditava faili põhjal. Kui paluda algoritmil arv uuesti leida allalaaditud faili põhjal, saab tulemuseks kas sama arvu, mis tähendab, et allalaaditud fail on korras, või siis mõne muu arvu, mis tähendab, et see ei ole korras. Viimasel juhul tuleks fail uuesti alla laadida või püüda see BitTorrenti abil parandada.

Avage konsool (selleks ei pea olema administraator) ja kirjutage:

- md5sum kasutamiseks: [minukonto@localhost]\$ **md5sum tömmisefail.iso/asukoht.**

- sha1sum kasutamiseks: [minukonto@localhost]\$ **sha1sum tömmisefail.iso/asukoht.**

ja võrrelge arvutis saadud arvu (võimalik, et peate natuke ootama) Mageia allalaadimissaidil näidatuga:

```
[sam5@localhost ~]$ md5sum /home/sam5/Downloads/Mageia-4-RC-x86_64-DVD.iso
ec1ce42c4b003b5e9bea6911968195c8  /home/sam5/Downloads/Mageia-4-RC-x86_64-DVD.iso
[sam5@localhost ~]$ █
```

## 1.4. ISO kirjutamine

Kontrollitud ISO võib nüüd kirjutada CD-le, DVD-le või USB-pulgale. See ei ole tavaline kopeerimine, vaid eesmärk on luua käivitatav andmekandja.

### 1.4.1. ISO kirjutamine CD-le või DVD-le

Kasutage soovikohast kirjutamisprogrammi, aga kontrollige kindlasti, et seade oleks määratud **kirjutama tõmmist**, mitte aga andmeid või faile. Rohkem teavet leiab [Mageia wikist](https://wiki.mageia.org/en/Writing_CD_and_DVD_images) [https://wiki.mageia.org/en/Writing\_CD\_and\_DVD\_images].

### 1.4.2. ISO kirjutamine USB-pulgale

Kõik Mageia ISO-d on hübriidsed, mis tähendab, et neid saab kirjutada ka USB-pulgale, mis on käivitatav ja mille pealt saab süsteemi paigaldada.



Tõmmise kirjutamine USB-pulgale hävitab kõik varasemad failisüsteemid seadmes, kõik andmed lähevad kaotsi ja partitsiooni suurus väheneb tõmmise suurusele.

---

Algse mahu taastamiseks tuleb USB-pulk uuesti partitsioneerida ja vormindada.

#### 1.4.2.1. Graafilise tööriista kasutamine Mageias

Kasutada võib mõnda graafilist tööriista, näiteks [IsoDumper](https://wiki.mageia.org/en/IsoDumper_Writing_ISO_images_on_USB_sticks) [https://wiki.mageia.org/en/IsoDumper\_Writing\_ISO\_images\_on\_USB\_sticks].

#### 1.4.2.2. Graafilise tööriista kasutamine Windowsis

Võite proovida järgmisi programme:

- [Rufus](http://rufus.akeo.ie/?locale=en_US) [http://rufus.akeo.ie/?locale=en\_US] valikuga "ISO image";
- [Win32 Disk Imager](http://sourceforge.net/projects/win32diskimager) [http://sourceforge.net/projects/win32diskimager]

#### 1.4.2.3. Käsurea kasutamine GNU/Linux'i süsteemis



Käsitsi toimetamine on potentsiaalselt \*ohtlik\*. Kui seadme ID valesti anda, võib ketta partitsiooni sootuks üle kirjutada.

---

Samuti võib kasutada konsolis tööriista dd:

1. Avage konsool
2. Võtke administraatori õigused käsuga **su -** (ärge unustage kriipsukest lõpus)

```
[sam5@localhost ~]$ su -  
Password:  
[root@localhost ~]#  
[root@localhost ~]#  
[root@localhost ~]# █
```

3. Ühendage USB-pulk (ärge haakige seda, see tähendab ärge avage ühtegi rakendust või failihaldurit, mis seda lugeda võiks)
4. Sisestage käsk **fdisk -l**

```
[root@localhost ~]# fdisk -l  
  
Disk /dev/sda: 298.1 GiB, 320072933376 bytes, 625142448 sectors  
Units: sectors of 1 * 512 = 512 bytes  
Sector size (logical/physical): 512 bytes / 4096 bytes  
I/O size (minimum/optimal): 4096 bytes / 4096 bytes  
Disklabel type: dos  
Disk identifier: 0x000db4bf  
Partition 3 does not start on physical sector boundary.  
  
Device      Boot      Start          End      Blocks  Id System  
/dev/sda1   *           2048     21256191    10627072   83 Linux  
/dev/sda2             21256192     63528959    21136384   83 Linux  
/dev/sda3             63530964     625137344   280803190+   5 Extended  
/dev/sda5             63531008     84873215    10671104   83 Linux  
/dev/sda6             84875264    127016959    21070848   83 Linux  
/dev/sda7            127019008    135985151     4483072   82 Linux swap / Solaris  
/dev/sda8            135987200    198598655    31305728   83 Linux  
/dev/sda9            198600704    471588863   136494080   83 Linux  
/dev/sda10           471590912    496777994    12593541+   83 Linux  
/dev/sda11           496781312    504955079     4086884   82 Linux swap / Solaris  
/dev/sda12           504958976    625137344    60089184+   83 Linux  
  
Disk /dev/sdb: 7.5 GiB, 8011087872 bytes, 15646656 sectors  
Units: sectors of 1 * 512 = 512 bytes  
Sector size (logical/physical): 512 bytes / 512 bytes  
I/O size (minimum/optimal): 512 bytes / 512 bytes  
Disklabel type: dos  
Disk identifier: 0x15005631  
  
Device      Boot  Start          End      Blocks  Id System  
/dev/sdb1   *           1       7598079    3799039+   17 Hidden HPFS/NTFS  
  
[root@localhost ~]# █
```

Teine võimalus on leida seadme nimi käsuga `dmesg`: lõpus näeb seadme nime, mille alguses seisab `sd`, antud juhul `sdd`:



```
[72594.604531] usb 1-1: new high-speed USB device number 27 using
xhci_hcd
[72594.770528] usb 1-1: New USB device found, idVendor=8564,
idProduct=1000
[72594.770533] usb 1-1: New USB device strings: Mfr=1, Product=2,
SerialNumber=3
[72594.770536] usb 1-1: Product: Mass Storage Device
[72594.770537] usb 1-1: Manufacturer: JetFlash
[72594.770539] usb 1-1: SerialNumber: 18MJTWLMPUCC3SSB
[72594.770713] usb 1-1: ep 0x81 - rounding interval to 128 microframes,
ep desc says 255 microframes
[72594.770719] usb 1-1: ep 0x2 - rounding interval to 128 microframes,
ep desc says 255 microframes
[72594.771122] usb-storage 1-1:1.0: USB Mass Storage device detected
[72594.772447] scsi host8: usb-storage 1-1:1.0
[72595.963238] scsi 8:0:0:0: Direct-Access      JetFlash Transcend 2GB
1100 PQ: 0 ANSI: 4
[72595.963626] sd 8:0:0:0: [sdd] 4194304 512-byte logical blocks: (2.14
GB/2.00 GiB)
[72595.964104] sd 8:0:0:0: [sdd] Write Protect is off
[72595.964108] sd 8:0:0:0: [sdd] Mode Sense: 43 00 00 00
[72595.965025] sd 8:0:0:0: [sdd] No Caching mode page found
[72595.965031] sd 8:0:0:0: [sdd] Assuming drive cache: write through
[72595.967251]  sdd: sdd1
[72595.969446] sd 8:0:0:0: [sdd] Attached SCSI removable disk
```

5. Leidke oma USB-pulga seadmenimi (suuruse järgi); näiteks toodud pildil on selleks /dev/sdb, mis on 8 GB suurune USB-pulk.
6. Sisestage käsk `# dd if=ISO-faili/asukoht of=/dev/sdX bs=1M`  
kus X on teie seadme nimi, nt: /dev/sdc  
  
Näide: `# dd if=/home/user/Downloads/Mageia-6-x86_64-DVD.iso of=/dev/sdb bs=1M`
7. Sisestage käsk: `# sync`
8. Eemaldage USB-pulk, kõik on valmis

## 2. Mageia laadimine Live-süsteemina

### 2.1. Käivitamine andmekandjalt

#### 2.1.1. Kettalt

Algkäivituse võib teha otse andmekandjalt, millele olete kirjutanud oma tömmise (CD-ROM, DVD-ROM vms). Tavaliselt tuleb andmekandja lihtsalt asetada CD/DVD-seadmesse ning algaadur käivitab arvuti taaskäivitamise järel paigaldamise automaatselt. Kui seda ei juhtu, võib olla vajalik BIOS ümber seadistada või vajutada vastavat klahvi, mis võimaldab valida liseseadme, millest arvuti käivitada.

Sõltuvalt teie riistvarast ja selle kehtivast seadistusest näete üht kahest alltoodud ekraanist.

#### 2.1.2. USB-pulgalt

Algkäivituse saab teha USB-pulgalt, millele kirjutasite ISO-tömmise. Sõltuvalt BIOS-e seadistusest võib arvuti otse käivitada USB-pulgalt, mis on masinaga ühendatud. Kui seda ei juhtu, võib olla vajalik BIOS ümber seadistada või vajutada vastavat klahvi, mis võimaldab valida liseseadme, millest arvuti käivitada.

## 2.2. BIOS-e/CSM-i/Pärandrežiimis



Esimene ekraan BIOS-e režiimis algkäivitusel

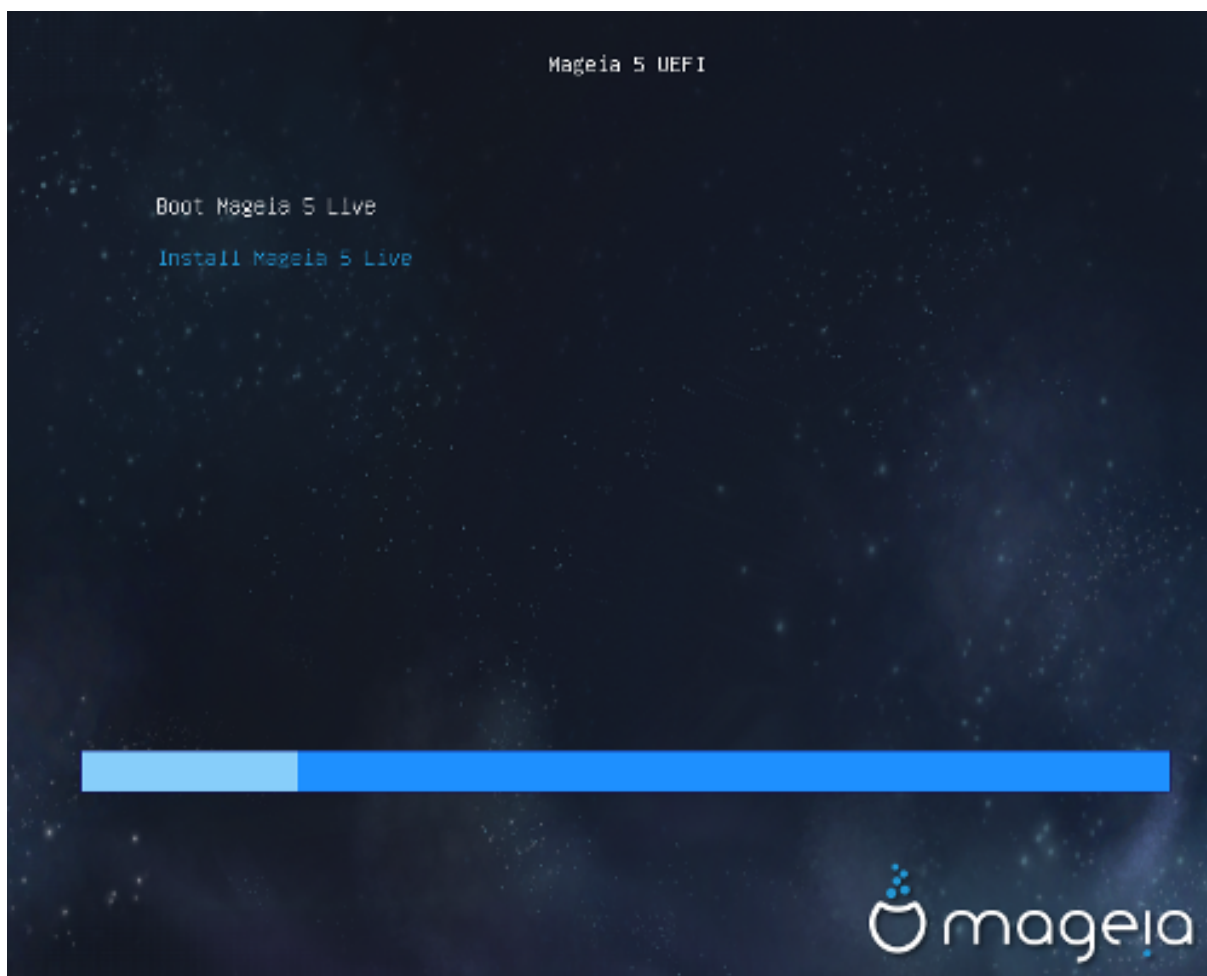
Keskel asuvas menüüs saab valida kolme võimaluse vahel:

- Mageia laadimine: see tähendab, et Mageia 5 käivitatakse ühendatud andmekandjalt (CD/DVD või USB-pulk) ilma midagi kettale kirjutamata, mis ühtlasi tähendab, et kõik võib olla väga aeglane. Kui käivitamine on läbi, võite ka süsteemi kõvakettale paigaldada.
- Mageia paigaldamine: sel juhul paigaldatakse Mageia kohe kõvakettale.
- Algladimine kõvakettalt: sel juhul käivitatakse süsteem kõvakettal, nagu seda tehakse ka siis, kui andmekandjat (CD/DVD või USB-pulk) pole masinaga ühendatud (Mageia 5 puhul see ei toimi).

Allservas asuvas menüüs leiab algladimisvalikud:

- F1 - Abi. Selgitab valikuid "splash", "apm", "acpi" ja "Ide".
- F2 - keel. Ekraanil nähtava keele valimine.
- F3 - ekraanilahutus. Valida on tekst, 640x400, 800x600, 1024x728.
- F4 - CD-Rom. CD-Rom või Muu. Tavaliselt sooritatakse paigaldamine ühendatud paigaldusandmekandjalt. Siin saab valida ka muu allika, näiteks FTP- või NFS-serveri. Kui paigaldus sooritatakse SLP-serveriga võrgus, tuleb selle korral valida serveril saada olev paigaldusandmekandja.
- F6 - draiver. Jah või Ei. Süsteem on teadlik draiveriuuendusega lisaketta olemasolust ning nõuab selle paigaldamise käigus selle ühendamist.
- F6 - kerneli võtmed. Siin saab määrata konkreetseid võtmeid, mida vajavad teie riistvara ja kasutatavad draiverid.

## 2.3. UEFI režiimis



Esimene ekraan UEFI süsteemi käivitamisel kettalt

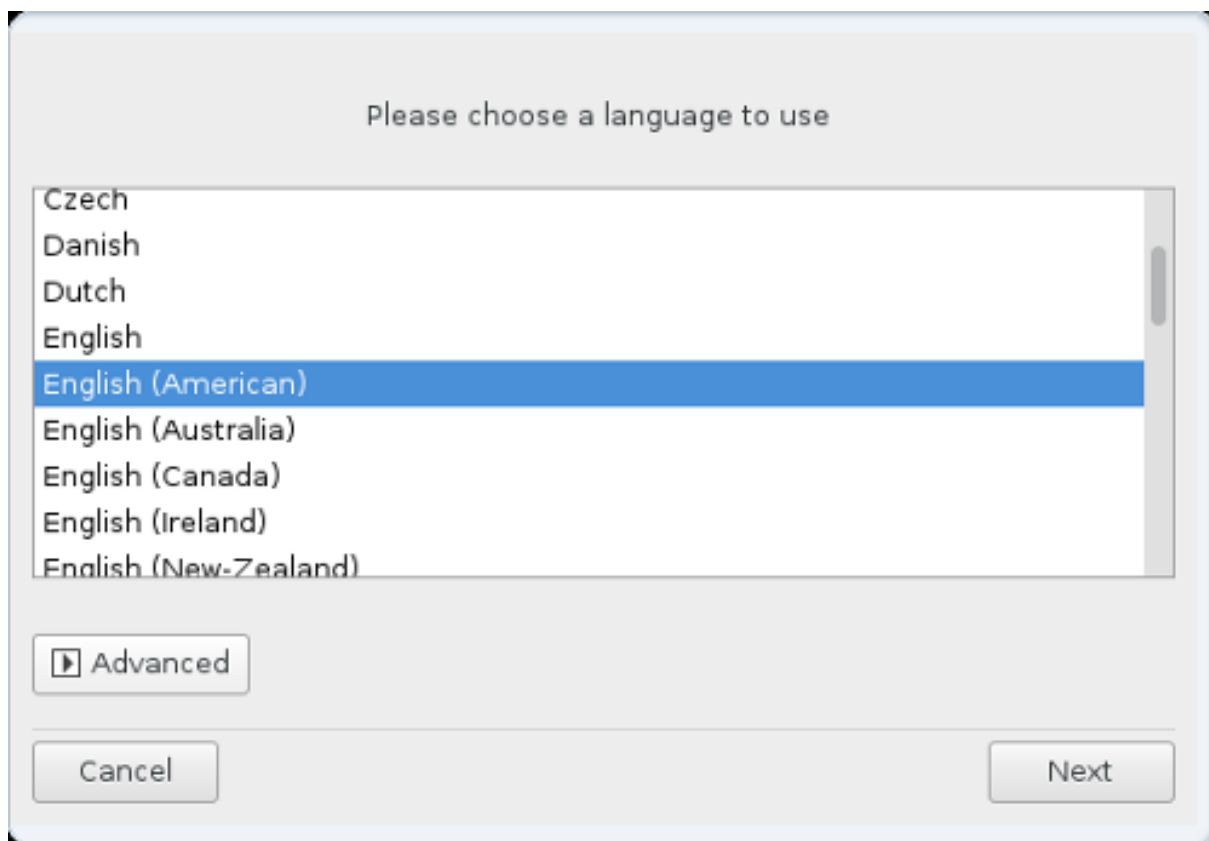
Siin on ainult kaks valikut: Mageia käivitamine live-režiimis (esimene valik) või paigaldamine (teine valik).

Kui olete süsteemi laadinud USB-pulgalt, näeb veel kaht rida, mis on muidu samasugused nagu kaks esimest, ainult et lisatud on "USB". Siis tuleb valida üks neist.

Kõigil juhtudel on esimesteks sammudeks ühtmoodi keele, ajavööndi ja klaviatuuri valimine, seejärel aga lähevad asjad lahku [Live-režiimi lisasammude](#) tõttu.

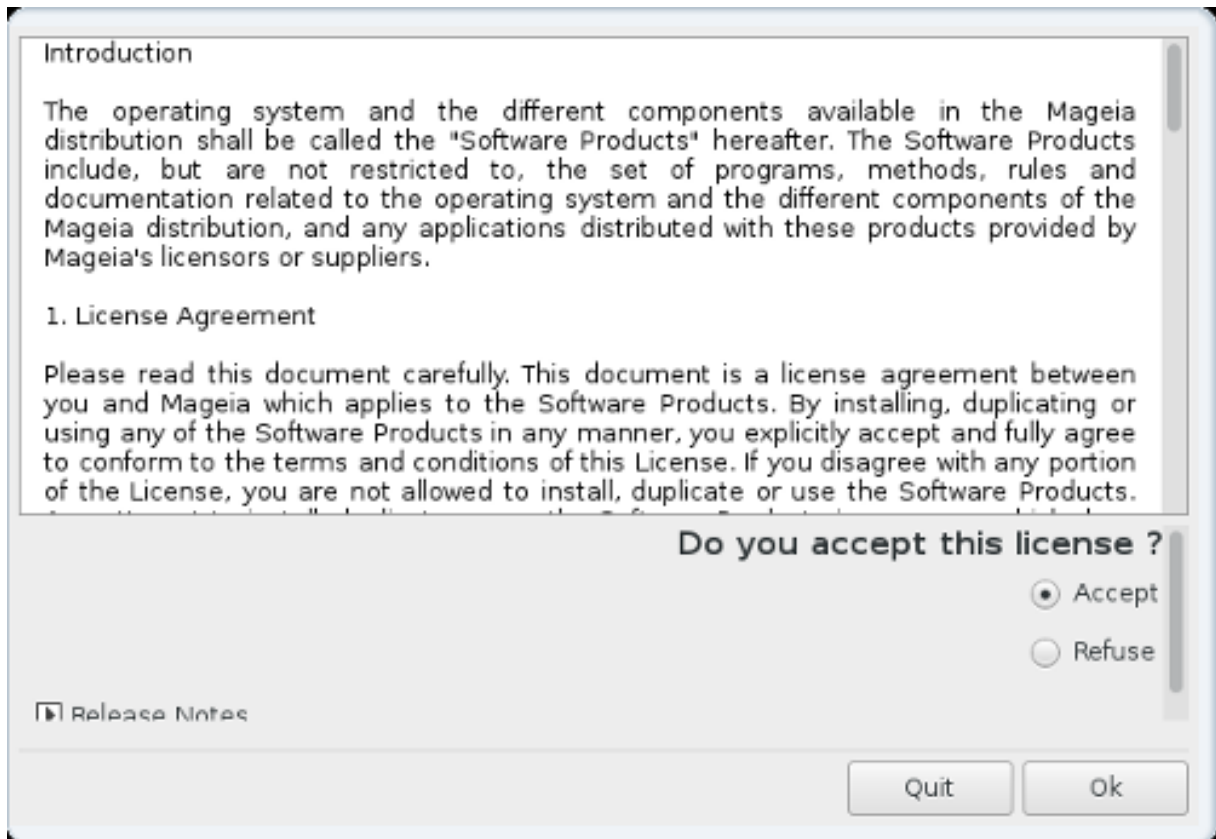
## 3. Kasutatava keele valimine

Valige vajalik keel. Mageia kasutab langetatud valikut nii paigaldamise ajal kui ka paigaldatud süsteemis.



- Mageia toetab vaikimisi UTF-8 (Unicode).
- Oma süsteemi keelt saab pärast paigaldamist muuta, valides Mageia juhtimiskeskus -> Süsteem -> Süsteemi lokaliseerimine.

## 4. Litsents ja väljalaskemärkmed



### 4.1. Litsentsileping

Enne Mageia paigaldamist lugege palun hoolikalt läbi litsentsi tingimused.

Need tingimused kehtivad kogu Mageia distributsioonile ja enne jätkamist tuleb nendega nõustuda.

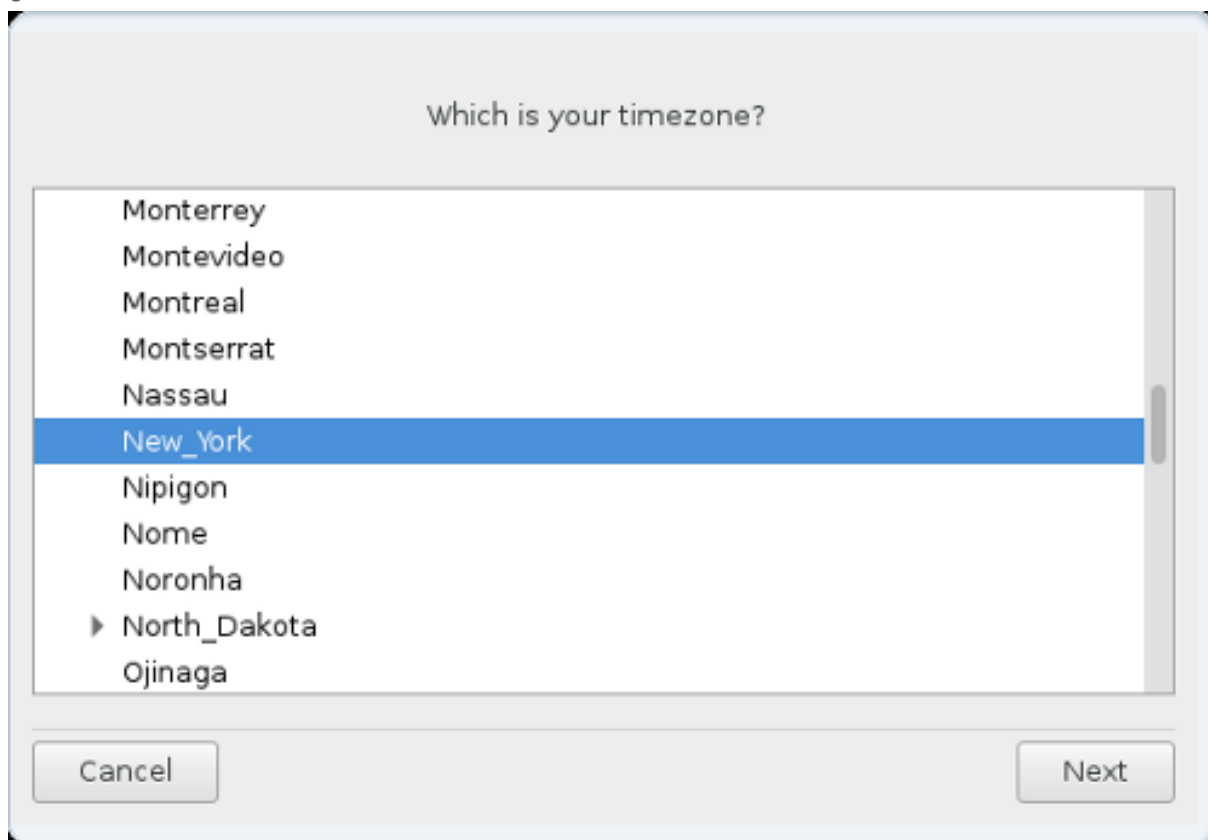
Nõustumiseks valige lihtsalt Nõustun ja klõpsake siis Edasi.

Kui te aga ei ole tingimustega nõus, siis täname teid huvi eest. Klõps nupule Välju taaskäivitab arvuti.

### 4.2. Väljalaskemärkmed

Kui tunnete huvi, mida on Mageia käesolevas väljalaskes uut, klõpsake nupule Väljalaskemärkmed.

## 5. Ajavööndi seadistamine



Määrake ajavöönd kindlaks, valides oma riigi või linna, mis asub samas ajavööndis teie lähedal.

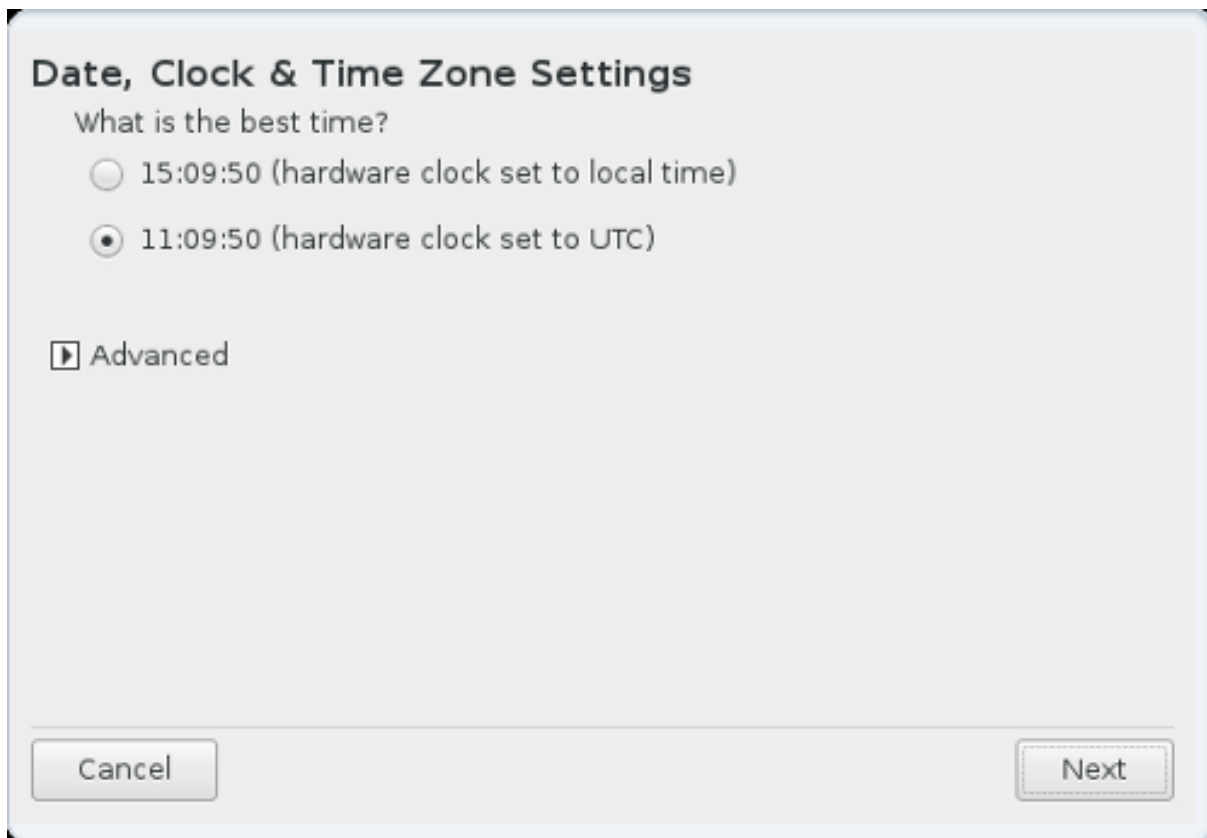
Järgmisel ekraanil saab valida, kas riistvaraline kell on seatud kohalikule ajale või GMT-le ehk maailmaajale (UTC).



Kui Teie arvutis on ka teisi operatsioonisüsteeme, kontrollige, et nad kõik oleksid lüütiatud kas kohalikule ajale või siis UTC/GMT-le.

---

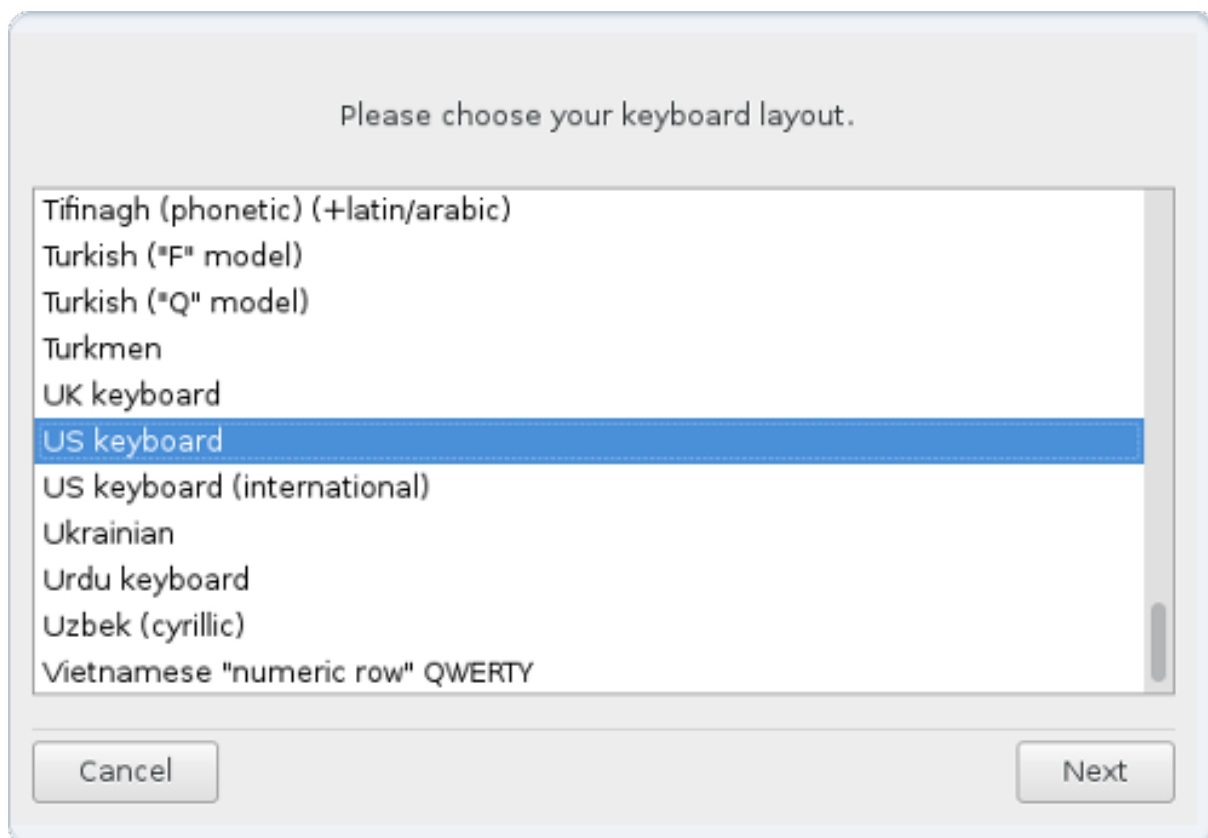
## 6. Kellaaja seadistamine



Siin tuleb valida, kas arvuti sisemine kell on seatud kohalikule ajale või UTC ehk standardajale.

Muude valikute kaadril leiab rohkem võimalusi kellaega täpsemalt seadistada.

## 7. Klaviatuuri valimine

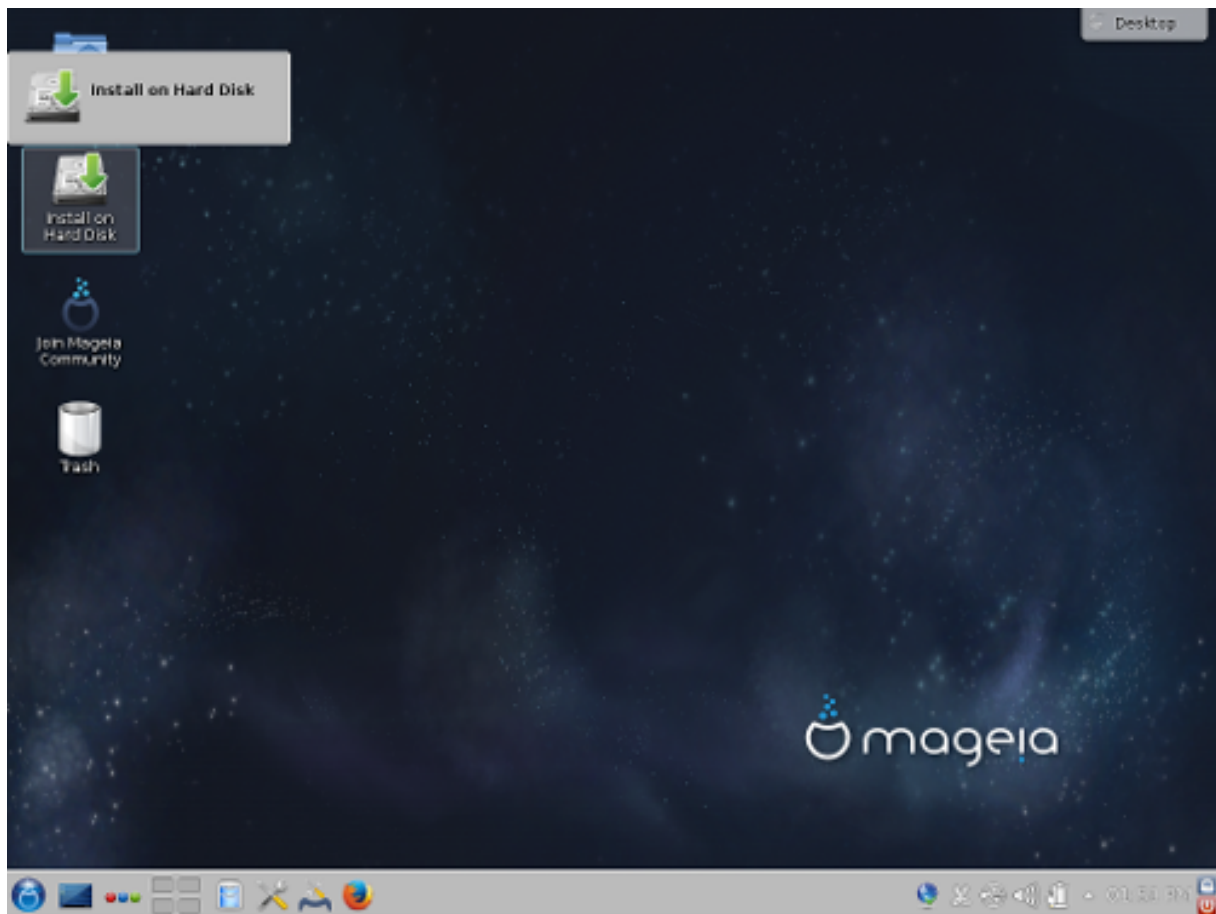


Teil palutakse määrata klaviatuuripaigutus, mida soovite Mageias kasutada. Vaikimisi valitu vastab keelele ja ajavööndile, mille varem valisite.



## 8. Mageia proovimine Live-süsteemina

### 8.1. Live-režiim



See ekraan ilmub, kui valida "Mageia laadimine". Kui seda ei juhtu, jõuate sammu [Partitsioneerimine](#) juurde.

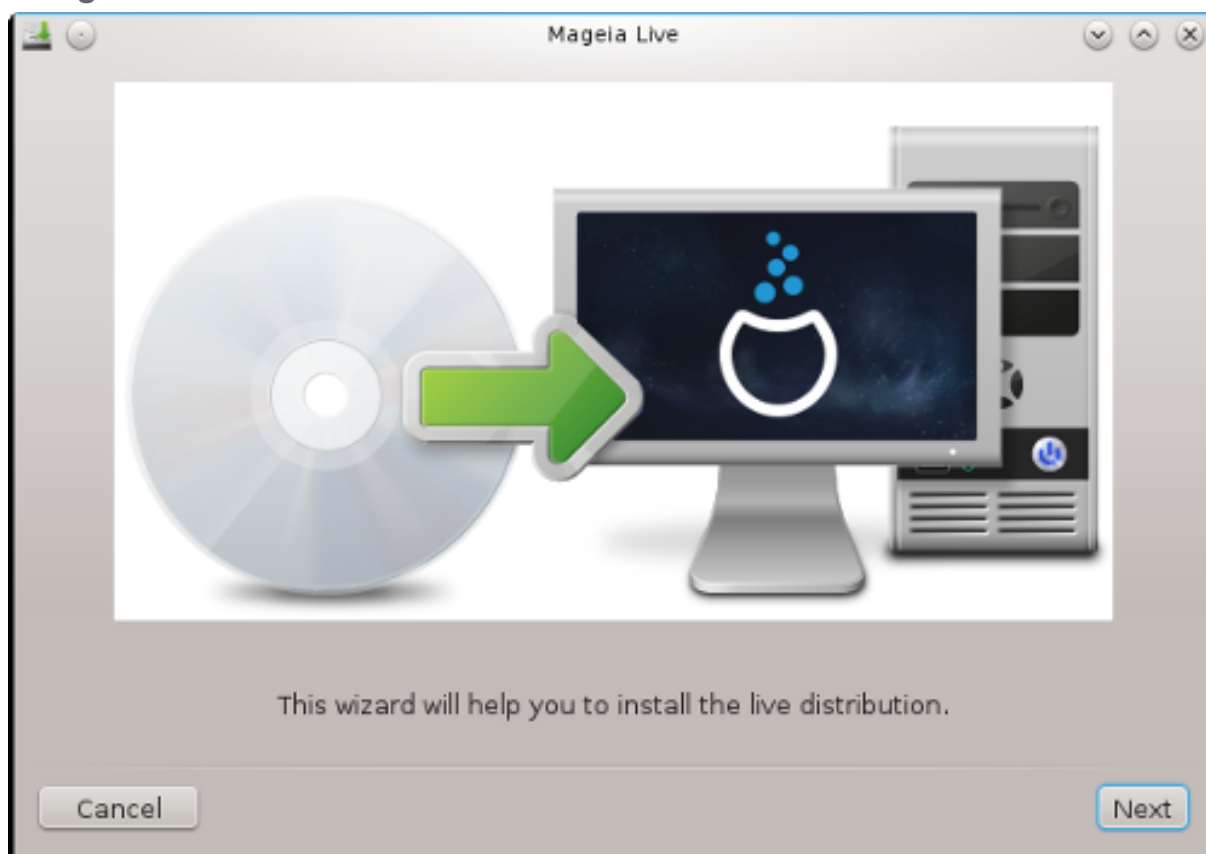
#### 8.1.1. Riistvara järeleproovimine

Üks Live-režiimi eesmärke on järele proovida, kas Mageia suudab riistvara korrektselt hallata. Sel juhul saab näiteks Mageia juhtimiskeskuse riistvara seksioonis kontrollida, kas ikka kõigil seadmetel on draiver olemas. Järele saab proovida enamiku seadmeid:

- võrguliides: seda aitab seadistada net\_applet
- videokaart: kui nägite eelmist ekraani, on sellega kõik korras
- veebikaamera
- helikaart: mingi kõll on juba kõlanud
- printer: seda saab seadistada ja testlehekülje välja trükkida
- skanner: võimalik on dokument skannida

Kui kõik on korras, võib paigaldamisega jätkata. Kui mitte, siis saab lihtsalt väljuda. Siin langetatud seadistamisvalikud jäetakse paigaldamise käigus meelde.

### 8.1.2. Paigaldamise käivitamine

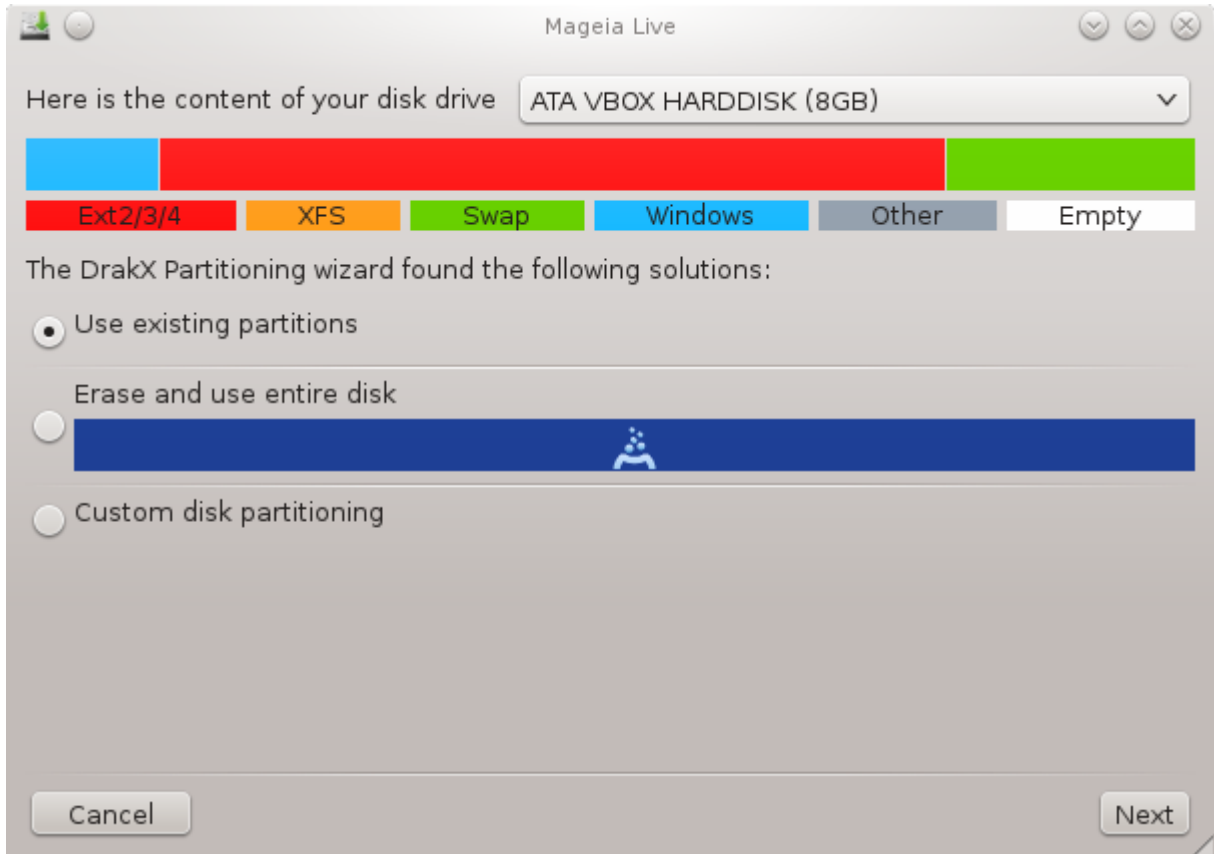


Mageia LiveCD või LiveDVD paigaldamiseks kõvakettale või SSD-kettale klõpsake lihtsalt ikoonile "Paigaldamine kõvakettale". Ilmub näidatav ekraan ja seejärel samm [Partitsioneerimine](#), nagu ka otsepaigalduse korral.

## 9. Partitsioneerimine

Sellel ekraanil näete oma kõvaketta või -ketaste sisu ning lahendusi, mida DrakXi partitsioneerimisnõustaja pakub Mageia paigaldamiseks.

Pakutavad valikud sõltuvad teie kõvaketaste konkreetsest ülesehitusest ja sisust.



- Olemasolevate partitsioonide kasutamine

Kui see on näha, leiti olemasolevad Linuxiga ühilduvad partitsioonid ning neid võib kasutada paigaldamiseks.

- Vaba ruumi kasutamine

Kui kõvakettal on kasutamata ruumi, siis selle valikuga saab selle eraldada uuele Mageia paigaldusele.

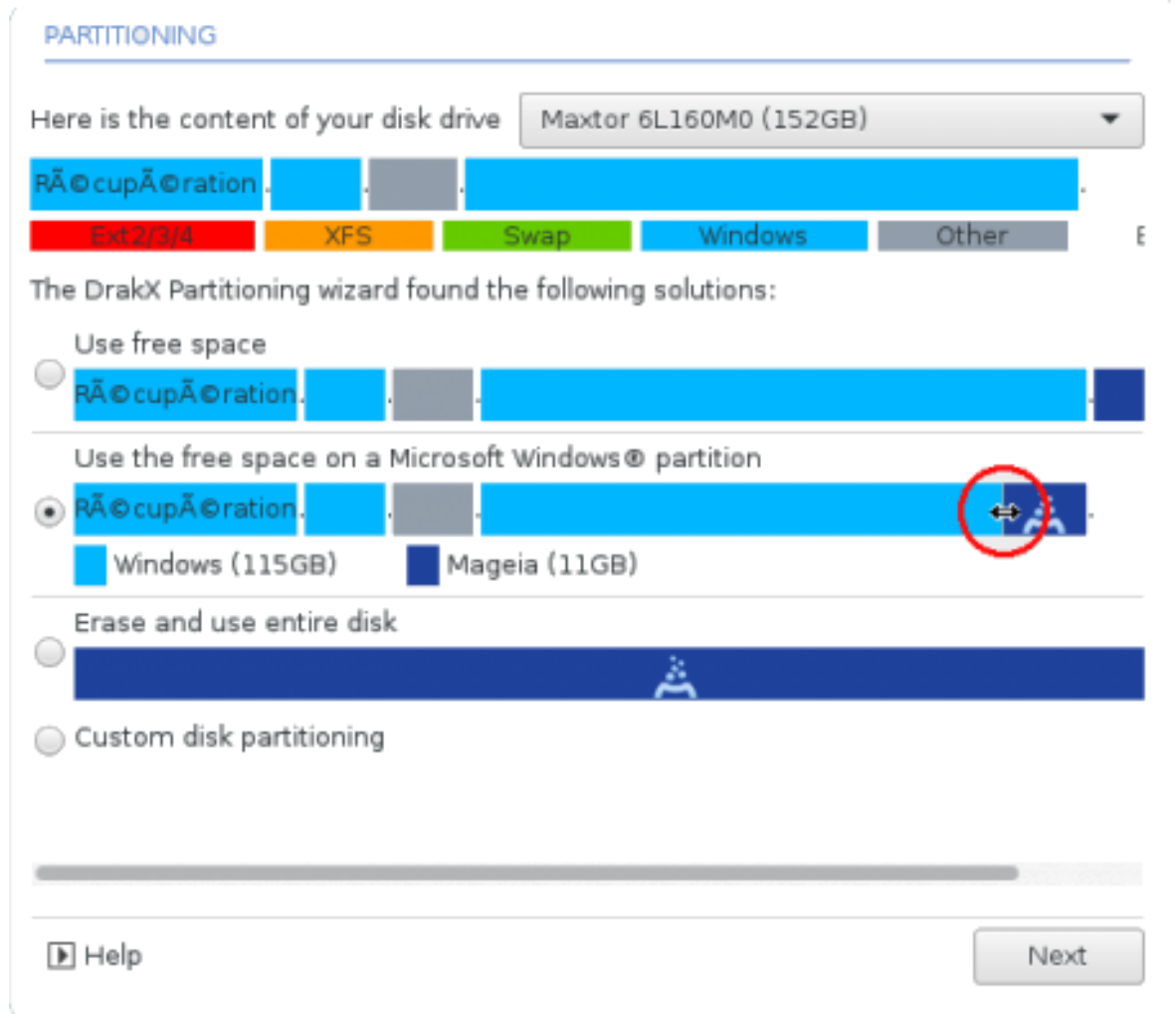
- Vaba ruumi kasutamine Windowsi partitsioonil

Kui olemasoleval Windowsi partitsioonil on vaba ruumi, võib paigaldusprogramm seda kasutada.

See võib olla väga mõistlik valik oma uuele Mageia paigaldusele ruumi leidmiseks, kuid samal ajal on see riskantne, mistõttu tuleks kindlasti teha kõigist olulistest failidest varukoopia!

Pange tähele, et sellega kaasneb Windowsi partitsiooni suuruse vähendamine. Partitsioon peab olema "puhas", see tähendab Windows peab olema viimasel korral korrektselt suletud. Samuti peab partitsioon olema defragmenteeritud, ehkki see ei garanteeri veel, et kõik failid on alalt, mida Mageia paigaldamiseks kasutatakse, tõepoolest eemaldatud. Sellepärast ongi äärmiselt soovitatav kõik vähegi olulised failid eelnevalt varundada.

Selle valiku korral näitab paigaldusprogramm alles jäävat Windowsi partitsiooni helesinisena ja tulevast Mageia partitsiooni tumesinisena ning nende all näeb kavandatud suurusi. Ühtlasi on teil võimalus neid suurusi muuta, klõpsates partitsioonide vahel asuvale tühialale ja seda lohistades. Seda näitab allolev pilt.



- Kogu ketta tühjendamine ja kasutamine

Selle valimisel kasutatakse kogu ketast ainult Mageia jaoks.

Tähelepanu! Sellega kustutatakse valitud kõvakettalt KÕIK andmed. Olge ettevaatlik!

Kui kavatsete kasutada osa kettast millegi muu tarbeks või on teil juba kettal andmeid, mida te ei soovi kaotada, ärge seda võimalust valige.

- Ketta jagamine oma tahtmist mööda

See valik annab täieliku kontrolli määrata, kuidas ja kuhu Mageia kõvakettal või -ketastel paigaldatakse.

### Partitsiooni suurus:

Paigaldusprogramm jagab saadaoleva ruumi ära järgmiste reeglite kohaselt:

- Kui kokku on saadaval alla 50 GB, luuakse ainult üks partitsioon / jaoks ning /home jaoks eraldi partitsiooni ei looda.
- Kui kokku on saadaval üle 50 GB, luuakse kolm partitsiooni
  - 6/19 saadaolevast koguruumist eraldatakse / jaoks maksimaalse suurusega 50 GB
  - 1/19 eraldatakse saalealaks maksimaalse suurusega 4 GB
  - ülejäänud (vähemalt 12/19) eraldatakse /home jaoks

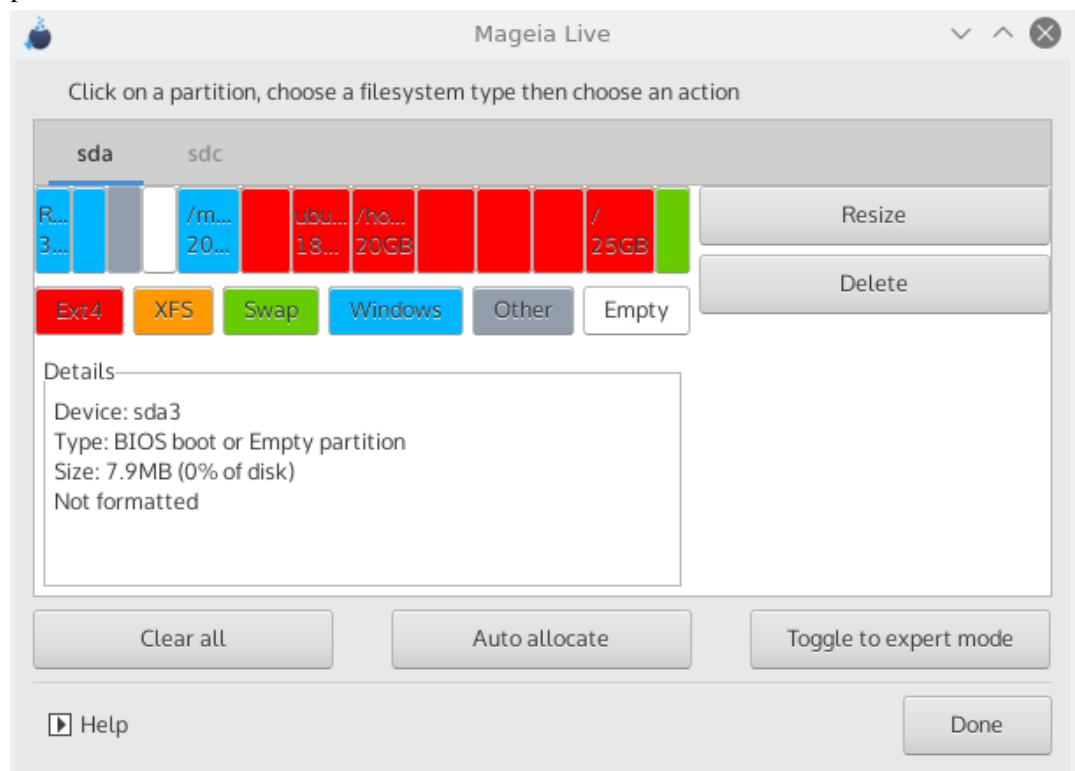
See tähendab, et kui ruumi on 160 GB või rohkem, loob paigaldusprogramm kolm partitsiooni: 50 GB / jaoks, 4 GB saaleala jaoks ja ülejäänud /home jaoks.

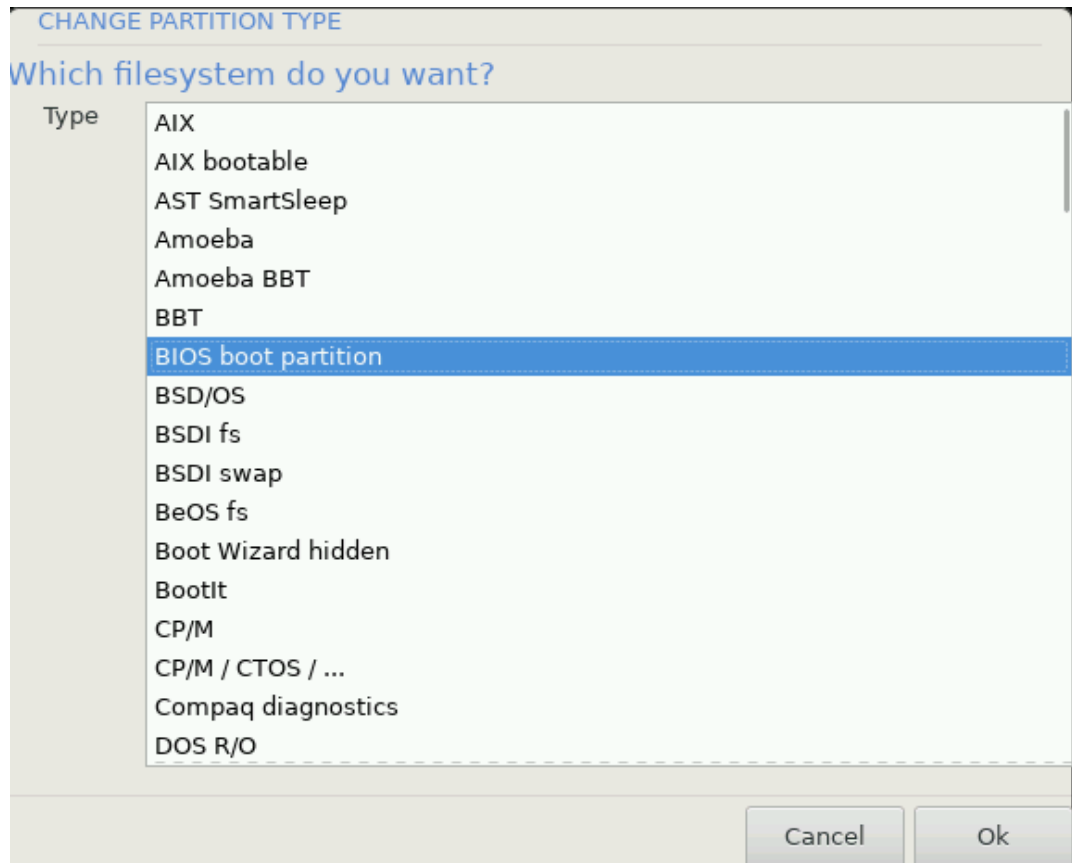


Kui kasutate UEFI süsteemi, tuvastatakse automaatselt ESP (EFI süsteemne partitsioon) või see luuakse, kui seda pole, ja haagitakse asukohas /boot/EFI. Valik "Ketta jagamine oma tahtmist mööda" on ainuke, mis lubab kontrollida, kas seda on õigesti tehtud.



Kui kasutate pärandisüsteemi (tuntud ka kui CSM või BIOS) GPT-kettaga, tuleb luua BIOS-e alglaadimispartitsioon, kui seda veel ei ole. See on umbes 1 MiB suurune partitsioon ilma haakepunktita. Selle loomiseks valige "[Seksioon 12, "Ketta kohandatud partitsioneerimine DiskDrake'i abil"](#)" ja looge see nagu iga teine partitsioon, ainult et valige failisüsteemiks BIOS boot partition.





Mõned uuemad kettad kasutavad nüüd 4096-baidiseid loogilisi sektoreid varasema standardi, 512-baidiste sektorite asemel. Sobiva riistvara puudumise tõttu ei ole paigaldusprogrammis kasutatavat partitsioneerimistöõriista niisuguste ketastega testitud. Seepärast soovitame juhul, kui Teil peaks olema niisugune seade, selle eelnevalt partitsioneerida, kasutades mõnda muud partitsioneerimistöõriista, näiteks gparted.

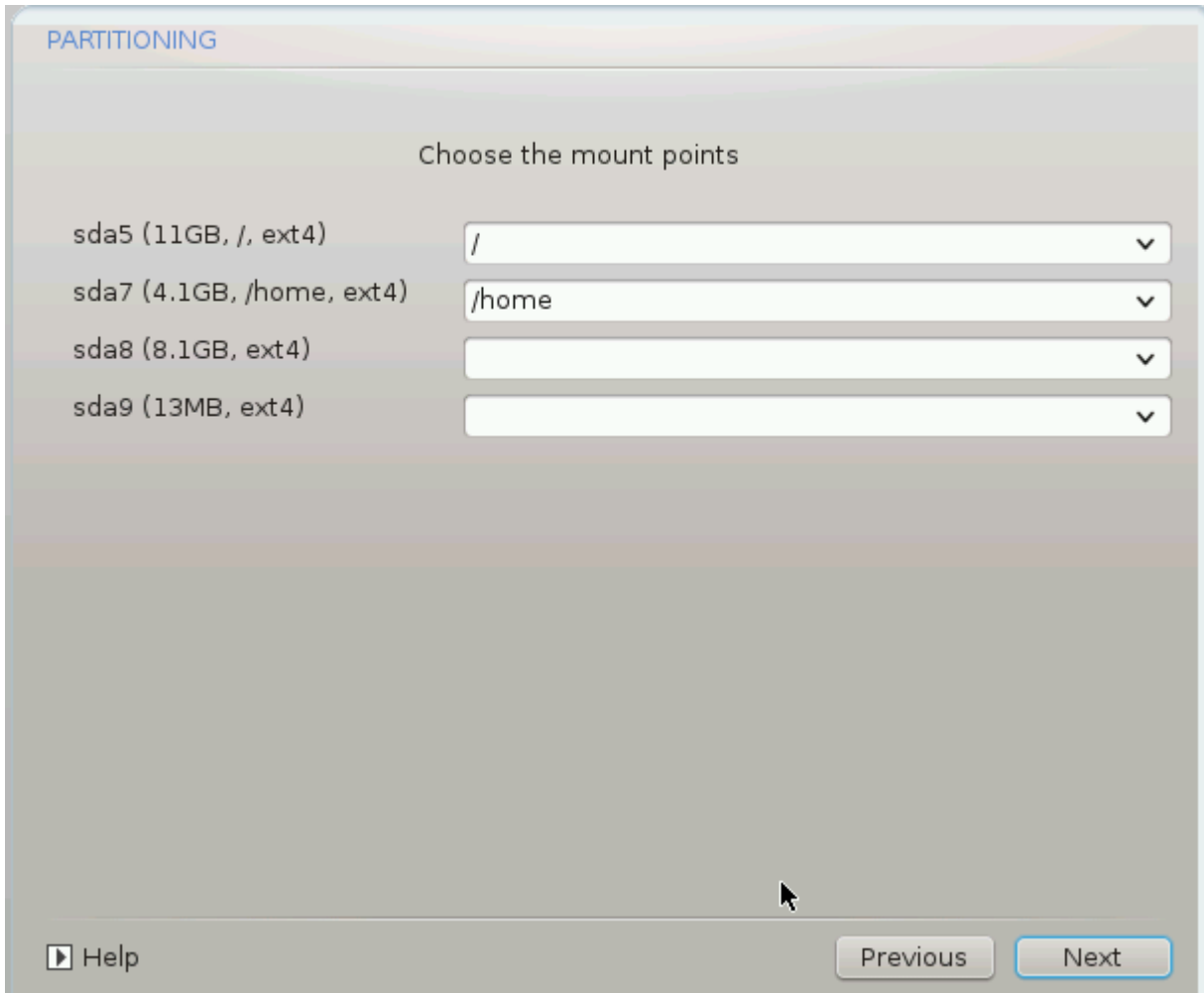
"Align to" "MiB"

"Free space preceding (MiB)" "2"

Samuti kontrollige, et kõigi loodud partitsioonide suurus megabaitides oleks paarisarv.

---

## 10. Haakepunktide valimine



Siin näeb Linuxi partitsioone, mis arvutist leiti. Kui te pole DrakXi ettepanekutega nõus, võite haakepunkte muuta.



Kui te ka midagi muudate, kontrollige alati, et teil jääks alles juurpartitsioon (/).

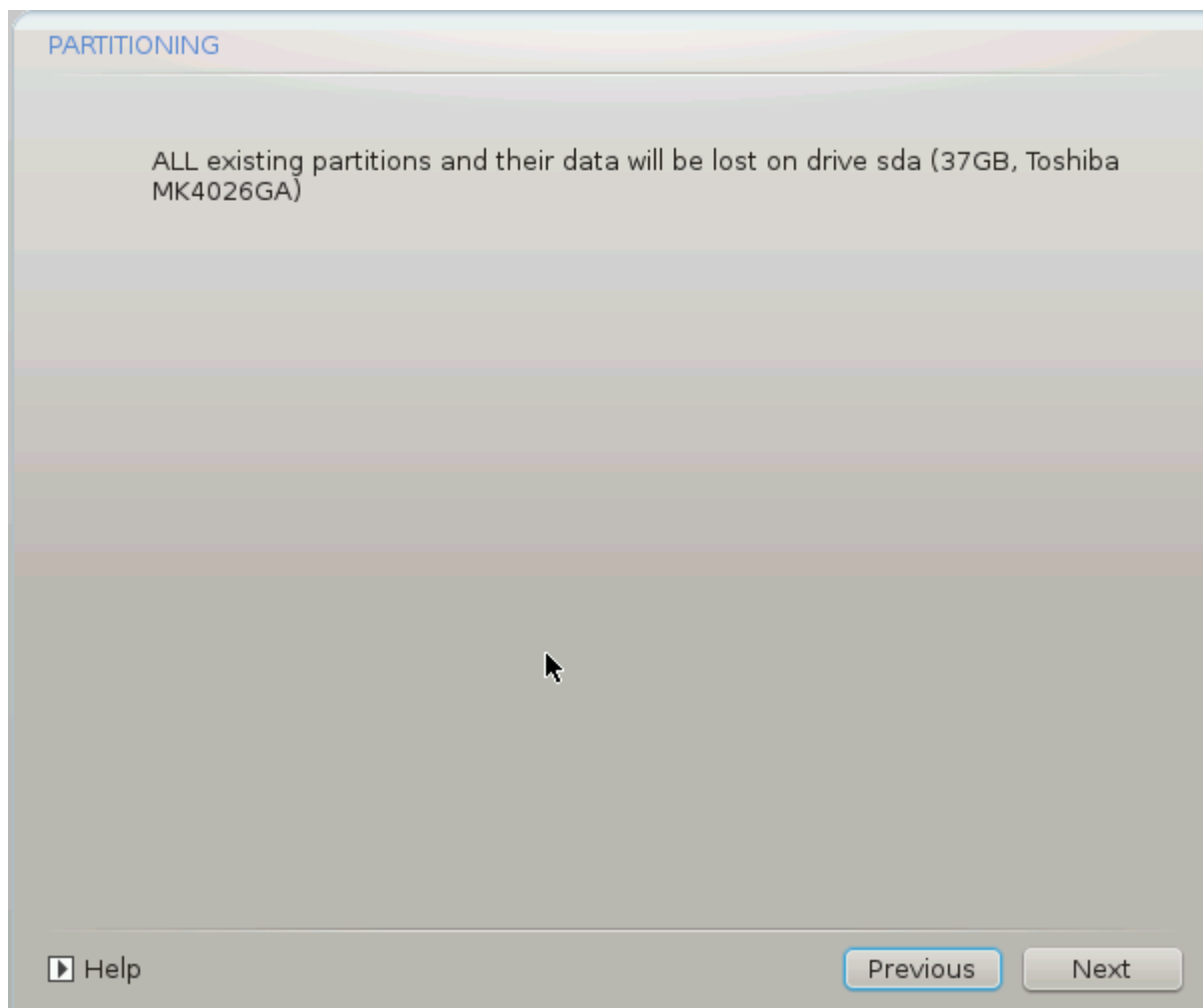
- Kõiki partitsioone näidatakse kujul "Seade" ("Suurus", "Haakepunkt", "Tüüp").
- "Seade" koosneb järgmistest elementidest: "kõvaketas", ["kõvakettanumber"(täht)], "partitsiooninumber" (näiteks "sda5").
- Kui partitsioone on palju, saab neile haakepunkte valida rippmenüüst (näiteks /, /home ja /var). Võib ka luua oma haakepunkte, näiteks /video partitsioonile, kuhu soovite salvestada filme, või /cauldron-home cauldroni paigalduse /home-partitsiooni tarbeks.
- Partitsioonide puhul, mida teil vaja ei lähe, võib haakepunkti määramata jätta.



Kui te pole kindel, mida valida, klõpsake Tagasi ning märkige Ketta jagamine oma tahtmist mööda. Ilmuval ekraanil saab partitsioonile klõpsates näha selle tüüpi ja suurust.

Kui olete kindel, et haakepunktid on paigas, klõpsake Edasi ja valige, kas soovite vormindada ainult partitsioonid, mida DrakX soovitab, või rohkem.

## 11. Kõvaketta vormindamise kinnitamine

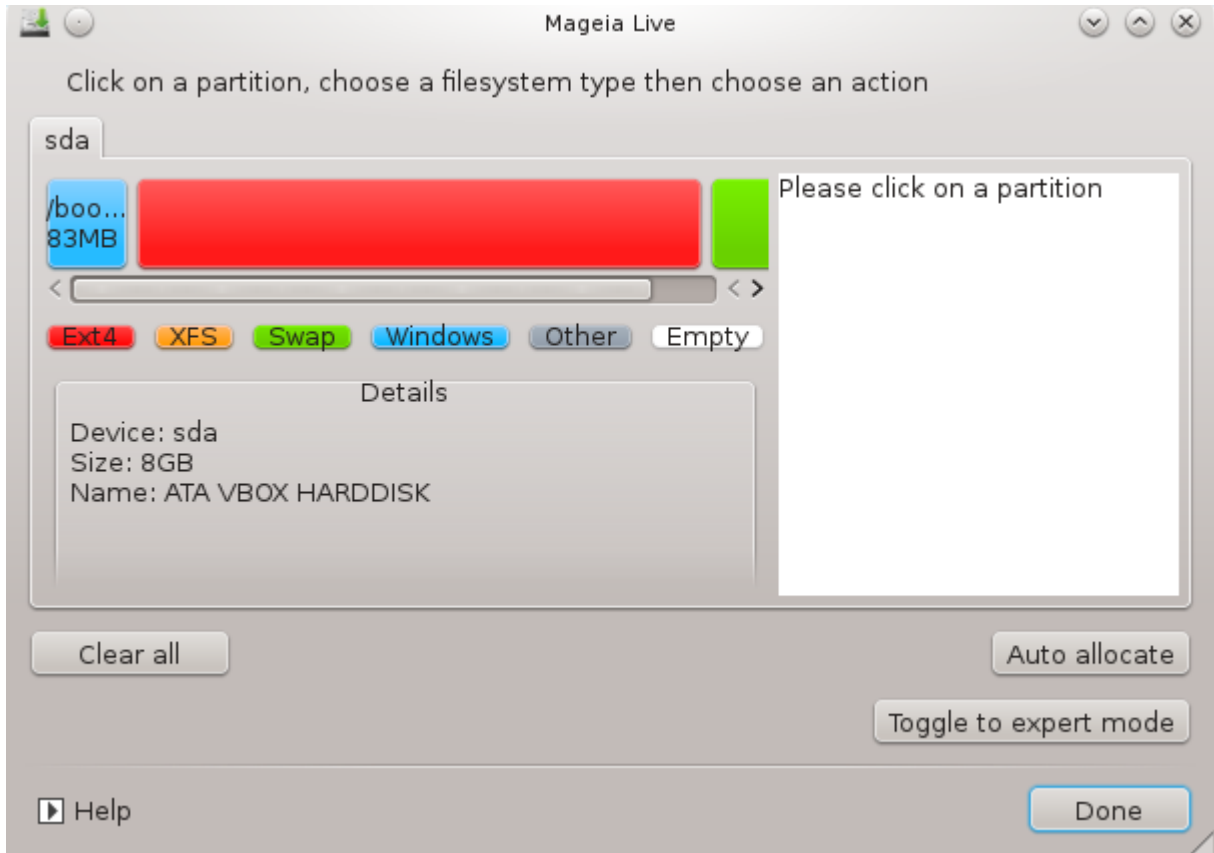


Klõpsake Tagasi, kui te ei ole oma valikus kindel.

Klõpsake Edasi, kui olete kindel ning soovite kustutada kõvakettal kõik partitsioonid, kõik operatsioonisüsteemid ja üldse kõik andmed.



## 12. Ketta kohandatud partitsioneerimine DiskDrake'i abil



Kui soovite krüptida oma / partitsiooni, peab teil kindlasti olema ka eraldi /boot partitsioon. /boot partitsioonile EI TOHI määrata krüptimisvalikut, sest siis ei ole süsteemi võimalik üldse laadida.

Siin saab kohandada ketta või ketaste jagamist: eemaldada või luua partitsioone, muuta partitsiooni failisüsteemi või suurust ning isegi enne alustamist näha, mida partitsioon sisaldab.

Igale leitud kõvaketale või muule salvestusseadmele, näiteks USB-pulgale, on omaette kaart. Need võivad olla näiteks sda, sdb ja sdc, kui teil juhtub olema kolm salvestusseadet.

Kõigi valitud salvestusseadme partitsioonide kustutamiseks valige Kustuta kõik.

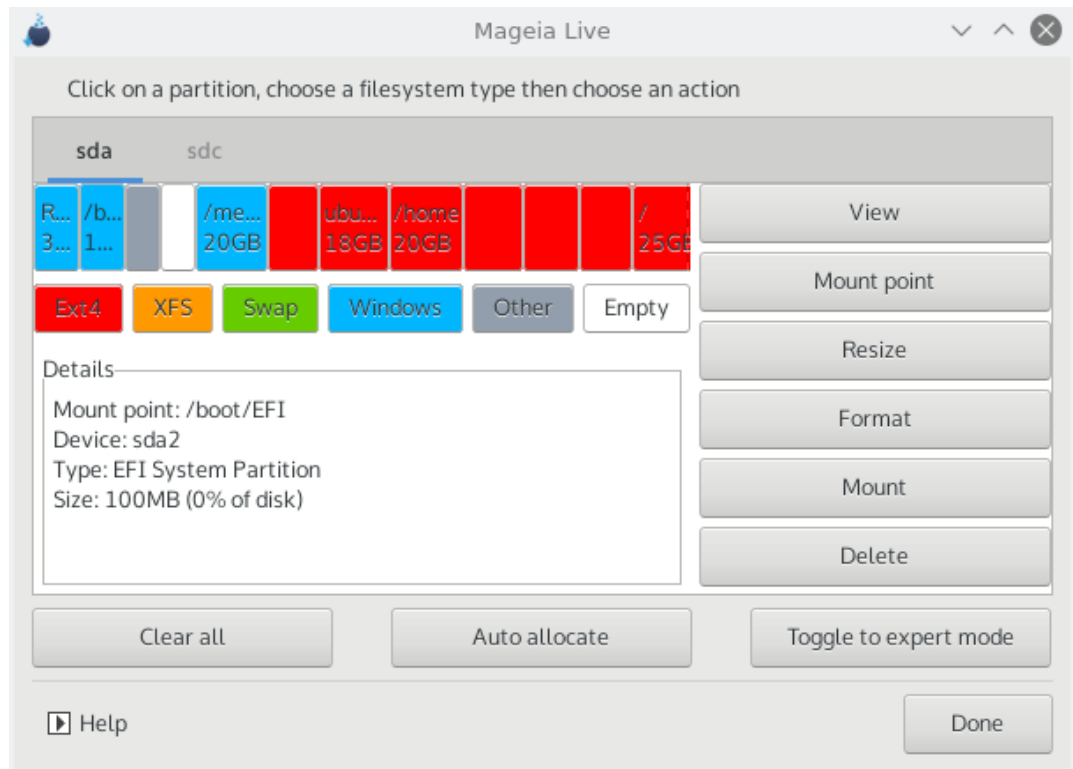
Kõigi teiste toimingute jaoks klõpsake kõigepealt vajalikul partitsioonil. Siis saate seda uurida, valida failisüsteemi või haakepunkti, suurust muuta või ka kustutada. Lülitu ekspertrežiimi (või Ekspertrežiim) pakub rohkem võimalusi, näiteks nime lisamine või partitsiooni tüübi valimine.

Jätkake, kuni kõik on nii, nagu soovite.

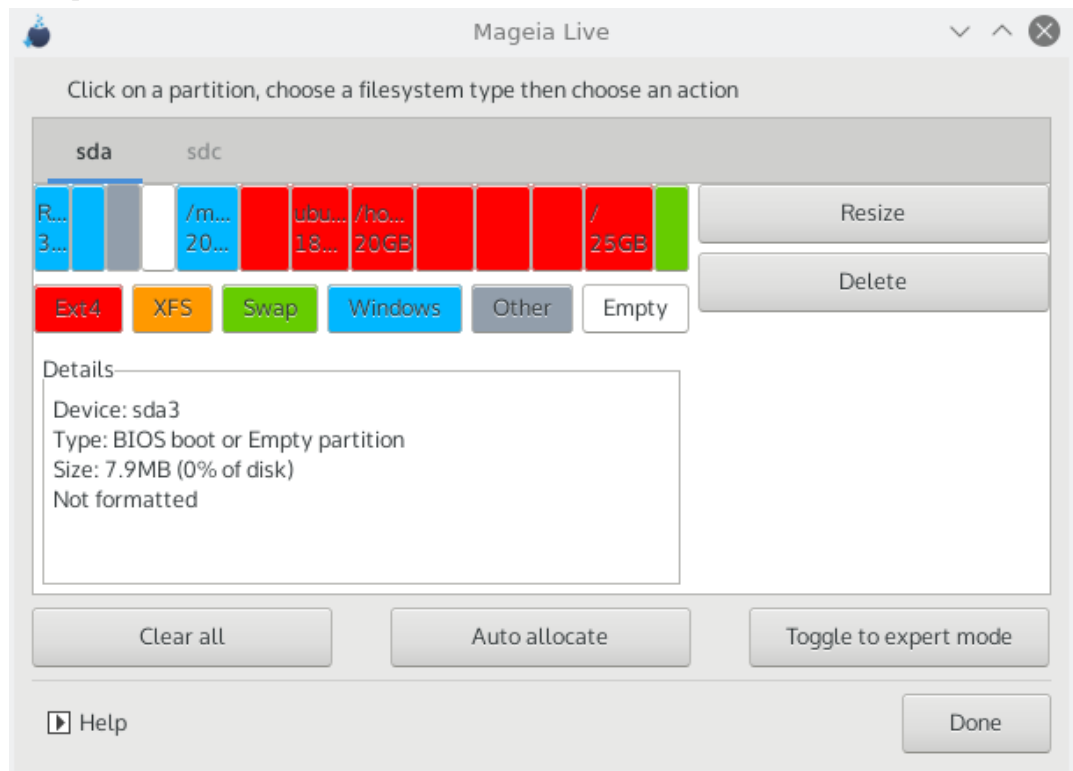
Kui kõik on valmis, klõpsake nupule Tehtud.



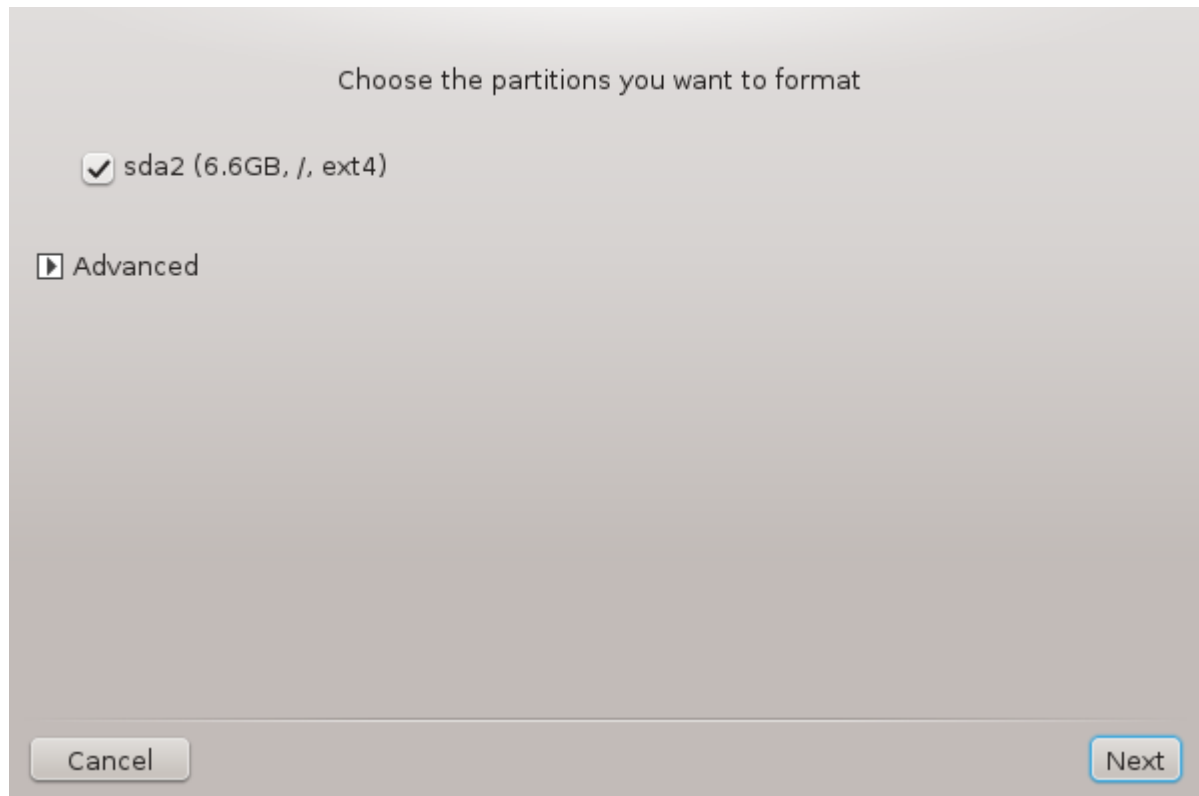
Kui paigaldate Mageia UEFI süsteemi, kontrollige, kas ESP (EFI süsteemne partitsioon) on ikka olemas ja korrektselt haagitud asukohta /boot/EFI (vt tagapool).



Kui paigaldate Mageia pärand/GPT süsteemi, kontrollige, kas korrektse tüübiga BIOS-e alglaadimispartitsioon on ikka olemas.



## 13. Vormindamine



Siin saab valida, millised partitsioonid vormindada. Kõik andmed partitsioonidel, mis *ei ole* vormindamiseks märgitud, säilivad.

Üldjuhul on vaja vormindada vähemalt partitsioonid, mille DrakX on valinud.

Kui klõpsata Muud valikud, saab valida partitsioonid, millel kontrollitakse niinimetatud *riknenud plokke*.

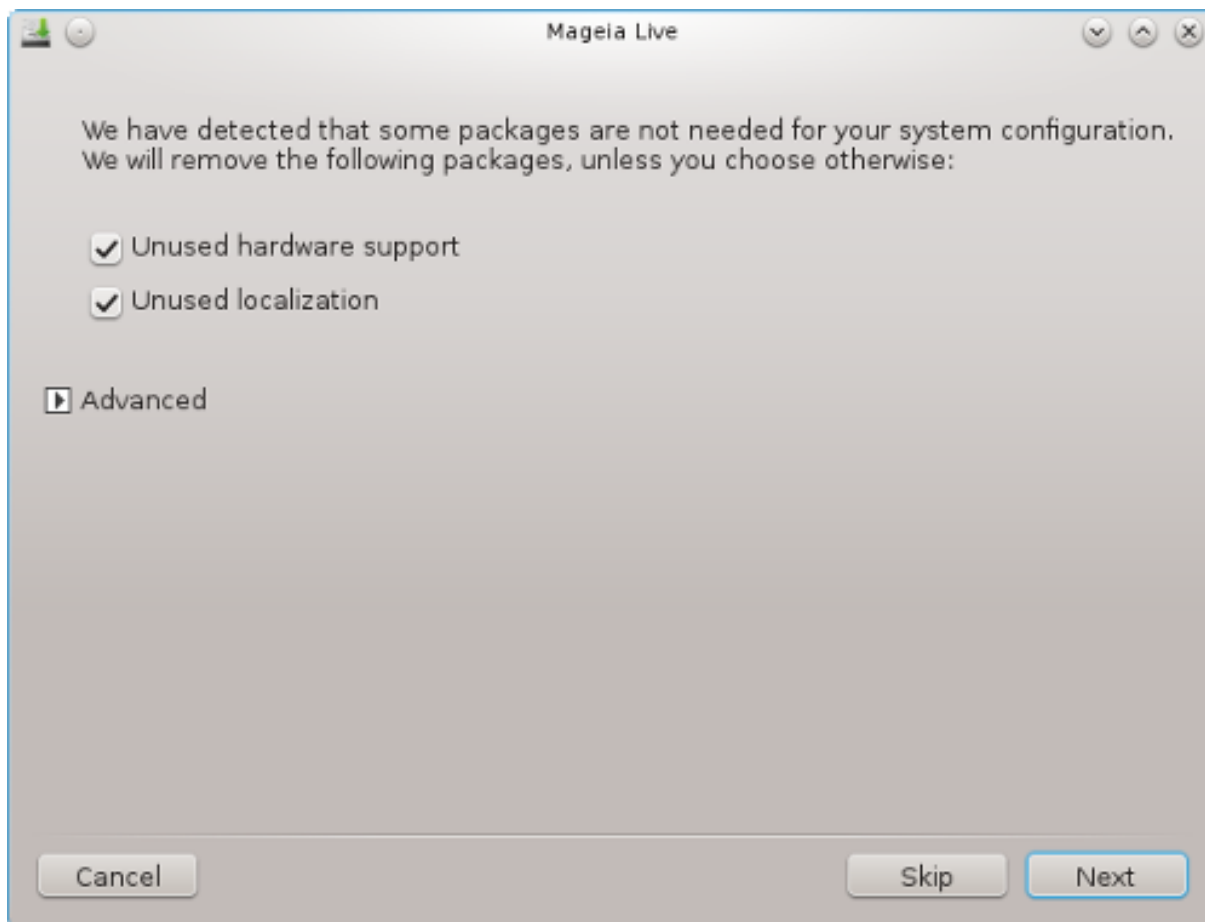


Kui te pole kindel, et olete langetanud õige valiku, klõpsake Tagasi, veel kord Tagasi ja siis Kohandatud, et jõuda tagasi peaekraanile. Seal saate uurida, mis partitsioonidel leidub.

---

Kui olete oma valikus kindel, klõpsake jätkamiseks Edasi.

## 14. Kasutuseta materjali säilitamine või kustutamine



Sellel sammul otsib paigaldusprogramm tarbetuid lokaadi- ja riistvarapakette. Seejärel tehakse ettepanek need kustutada. See on üldiselt hea mõte, kui te just ei valmistu paigalduseks sootuks teistsugusel riistvaral.



Järgmisel sammul kopeeritakse failid kõvakettale. See võtab mõne minuti aega. Lõpus näeb mõnda aega tühja ekraani, millest ei tasu end heidutada lasta.

## 15. Alglaaduri põhiseadistused

### 15.1. Alglaaduri liides

Vaikimisi kasutab Mageia üht kahest võimalusest:

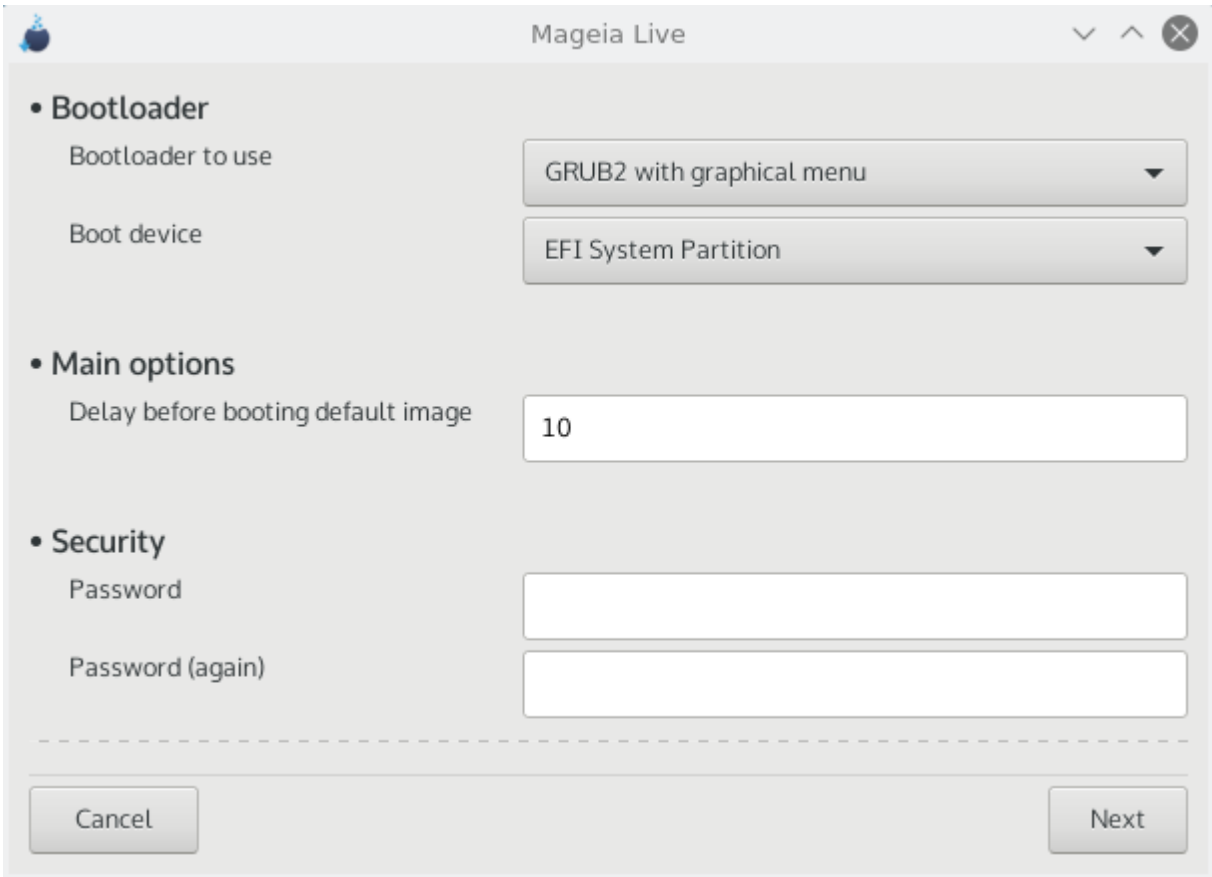
- Grub2 (graafilise menüüga või ilma selleta) pärand/MBR või pärand/GPT süsteemi korral
- Grub2-efi UEFI süsteemi korral



Mageia graafiline menüü näeb kena välja :)

---

### 15.1.1. Grub2 pärand/MBR ja pärand/GPT süsteemis



The screenshot shows the Mageia Live installer window with the following configuration:

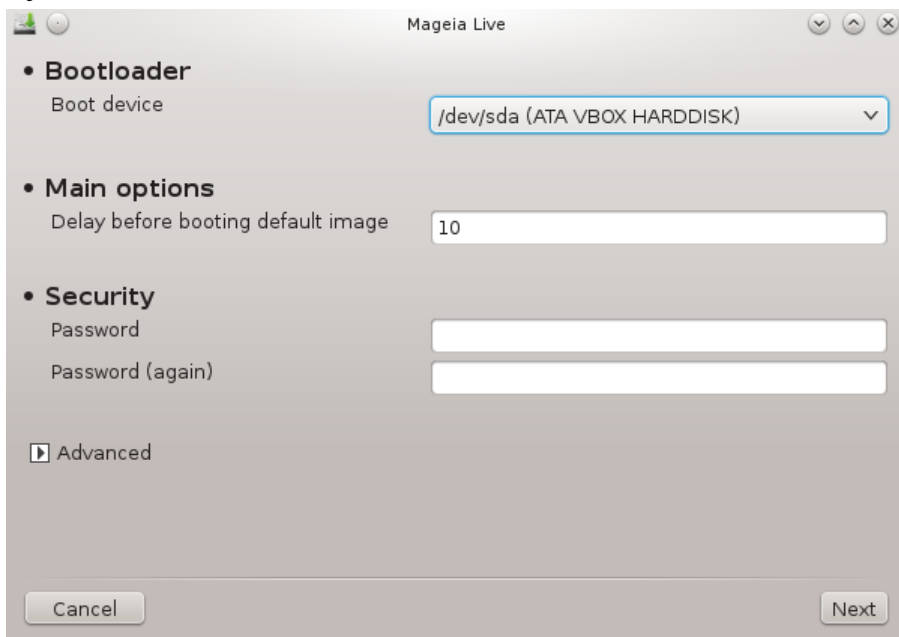
- Bootloader**
  - Bootloader to use: GRUB2 with graphical menu
  - Boot device: EFI System Partition
- Main options**
  - Delay before booting default image: 10
- Security**
  - Password: [empty field]
  - Password (again): [empty field]

Buttons: Cancel, Next

Ärge muutke "Alglaadimisseadet", kui te pole täiesti kindel, et teate, mida teete.

### 15.1.2. Grub2-efi UEFI süsteemis

UEFI süsteemi korral on kasutajaliides pisut teistsugune, sest te ei saa valida graafilise menüü kasutamist või kasutamata jätmist.



The screenshot shows the Mageia Live installer window with the following configuration:

- Bootloader**
  - Boot device: /dev/sda (ATA VBOX HARDDISK)
- Main options**
  - Delay before booting default image: 10
- Security**
  - Password: [empty field]
  - Password (again): [empty field]

Buttons: Cancel, Next

Kui Mageia on ainuke süsteem, mis on teie arvutisse paigaldatud, loob paigaldusprogramm ESP (EFI süsteemse partitsiooni) alglaaduri (Grub2-efi) tarbeks. Kui arvutisse on juba paigaldatud UEFI operatsioonisüsteeme (näiteks Windows 8), tuvastab Mageia paigaldusprogramm Windowsi loodud ESP ja lisab sellele Grub2-efi. ESP-sid võib küll põhimõtteliselt olla ka mitu, aga väga soovitatav on siiski kasutada ainult üht sõltumata sellest, kui palju on arvutis operatsioonisüsteeme.

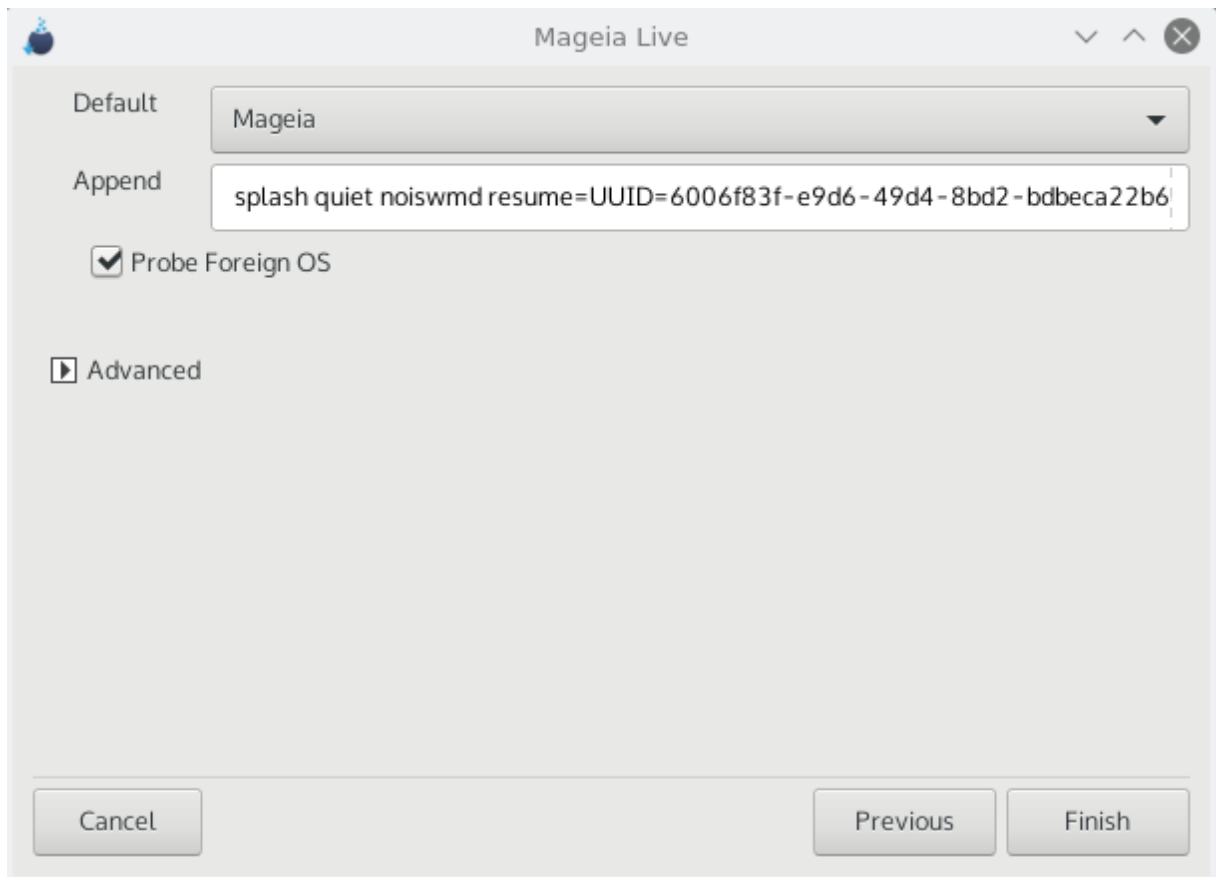
Ärge muutke "Alglaadimisseadet", kui te pole täiesti kindel, et teate, mida teete.

### 15.2. Mageia alglaaduri kasutamine

Vaikimisi kirjutab Mageia sõltuvalt süsteemist uue:

- Grub2 alglaaduri kas Teie esimese kõvaketta MBR-i (Master Boot Record) või BIOS-e alglaadepartitsioonile
- Grub2-efi alglaaduri ESP-le

Kui arvutisse peaks olema paigaldatud teisigi operatsioonisüsteeme, püüab Mageia lisada need oma alglaadimismenüüsse. Kui Te seda ei soovi, klõpsake Järgmine ja eemaldage märged kastikesest Võõraste operatsioonisüsteemide otsimine

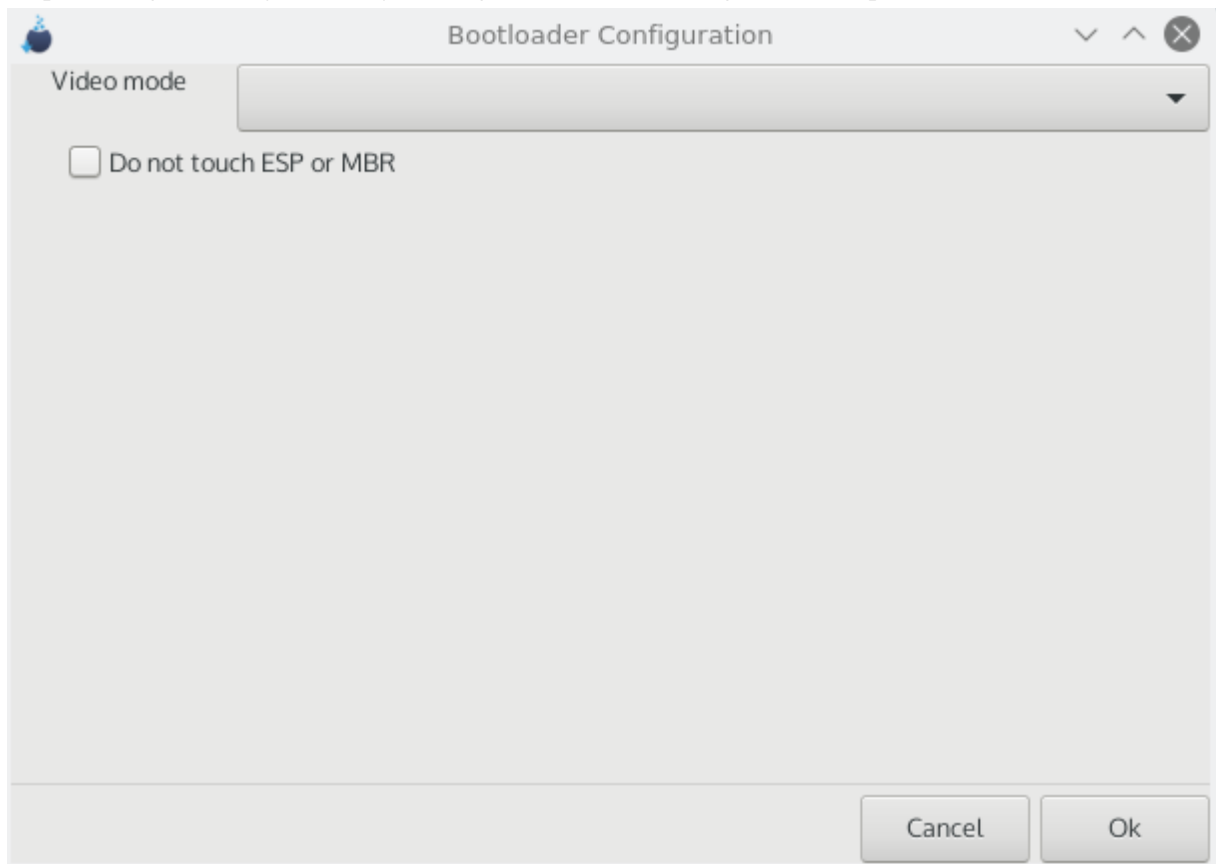


### 15.3. Olemasoleva alglaaduri kasutamine

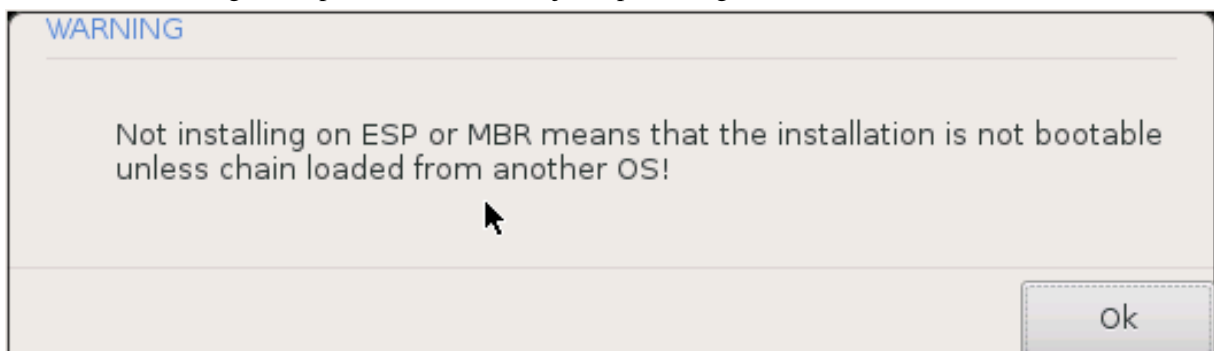
Täpne protseduur, kuidas lisada Mageia süsteem olemasolevale alglaadurile, väljub käesoleva abiteksti raamest, kuid enamasti tähendab see asjakohase alglaaduri paigaldamise programmi käivitamist, mis tuvastab ja lisab selle automaatselt. Uurige selle kohta lähemalt vastava operatsioonisüsteemi dokumentatsiooni.

## 15.4. Ahellaadimise kasutamine

Kui Te ei soovi algladitavat Mageiat, vaid tahate seda laadida mõnest teisest operatsioonisüsteemist, siis klõpsake Järgmine, seejärel Muu ja märkige ära kastike ESP-i ega MBR-i ei puudutata.



Näete hoiatust, et algladur puudub. Eirake seda ja klõpsake Olgu.



## 15.5. Valikud

### 15.5.1. Esimene kaart

- Ooteaeg algladimisel: selles kastis saab panna paika, kui mitu sekundit oodatakse, enne kui käivitatakse vaikumisi operatsioonisüsteem.
- Turvalisus: siin saab määrata algladuri parooli. Sellisel juhul küsitakse algladimise ajal kasutajanime ja parooli, kui soovite valida mõnda algladimiskirjet või seadistusi muuta. Kasutajanimeks on "root", parooli saate siin ise määrata.



- Parool: selles kastis saab parooli kindlaks määrata.
- Parool (uuesti): siia tuleb parool teist korda kirjutada, mille järel Drakx kontrollib, kas see ikka sobib kokku sellega, mille sisestasid esimesel korral.
- Edasijõudnuile
  - ACPI lubamine: ACPI (täiustatud konfiguratsiooni- ja toiteliides) on toitehalduse standard. See võib säästa energiat, lülitades välja kasutamata seadmed. Sama meetodit kasutas varem APM. Selle valimata jätmine võib aga olla kasulik, kui Teie arvuti ei toeta ACPI-t või Te arvate, et ACPI võib põhjustada mingeid probleeme (näiteks suvalisi taaskäivitusi või süsteemi hangumisi).
  - SMP lubamine: see valik lülitab sisse või välja sümmeetrilise mitmiktootluse mitme tuumaga protsessorite korral.
  - APIC lubamine: selle lubamine või keelamine annab operatsioonisüsteemile või võtab sellelt ligipääsu täiustatud programmeeritava katkestuste kontrolleri. APIC-seadmed võimaldavad keerulisemaid prioriteedi määramise mudeleid ja täiustatud IRQ (katkestusnõuded) haldamist.
  - Kohaliku APIC lubamine: siin saab lubada või keelata kohaliku APIC, mis haldab kõiki konkreetse protsessori väliseid katkestusi SMP-süsteemis.

### 15.5.2. Järgmine kaart

- Vaikimisi: vaikimisi käivitav operatsioonisüsteem.
- Lisaargumendid: siin saab edastada kernelile vajalikku teavet või lasta kernelil alglaadimise ajal anda rohkem teavet.
- Võõraste operatsioonisüsteemide otsimine: vt eespool osa [Mageia alglaaduri kasutamine](#).
- Edasijõudnuile
  - Videorežiim: siin saab määrata ekraani suuruse ja värvisügavuse, mida alglaadur kasutab. Allapoole kolmnurgale klõpsates saab vaiida muute suuruse ja värvisügavuse valikute seast.
  - **ESP-i ega MBR-i ei puudutata:** vt eespool osa [Ahellaadimise kasutamine](#)

## 16. Alglaadimismenüü kirje lisamine või muutmine

Selleks tuleb käsitsi muuta faili /boot/grub2/custom.cfg või kasutada rakendust grub-customizer (selle leiab Mageia tarkvarahoidlast).

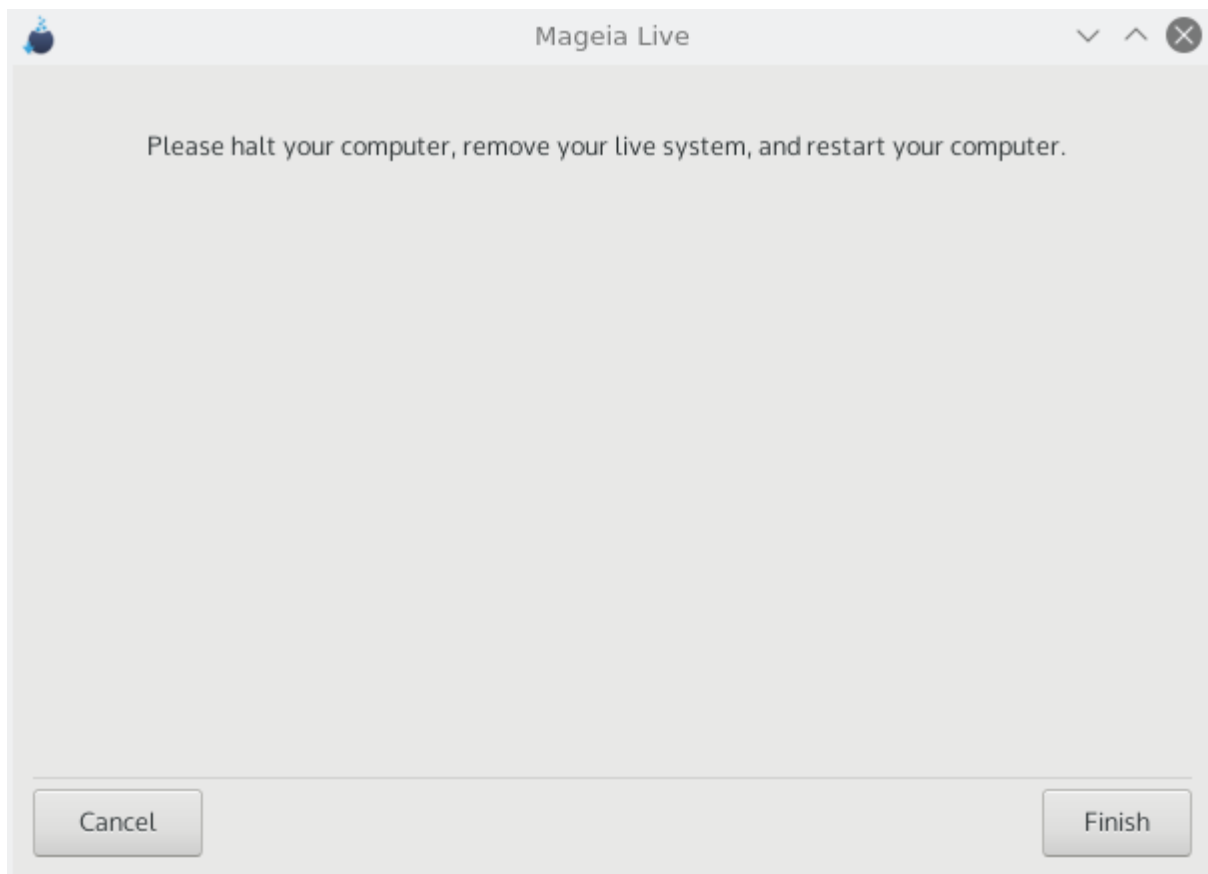


Täpsemat teavet annab meie wiki: [https://wiki.mageia.org/en/Grub2-efi\\_and\\_Mageia](https://wiki.mageia.org/en/Grub2-efi_and_Mageia)

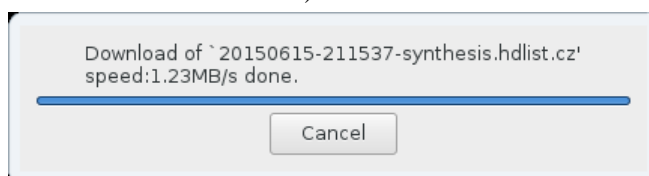
---

## 17. Taaskäivitamine

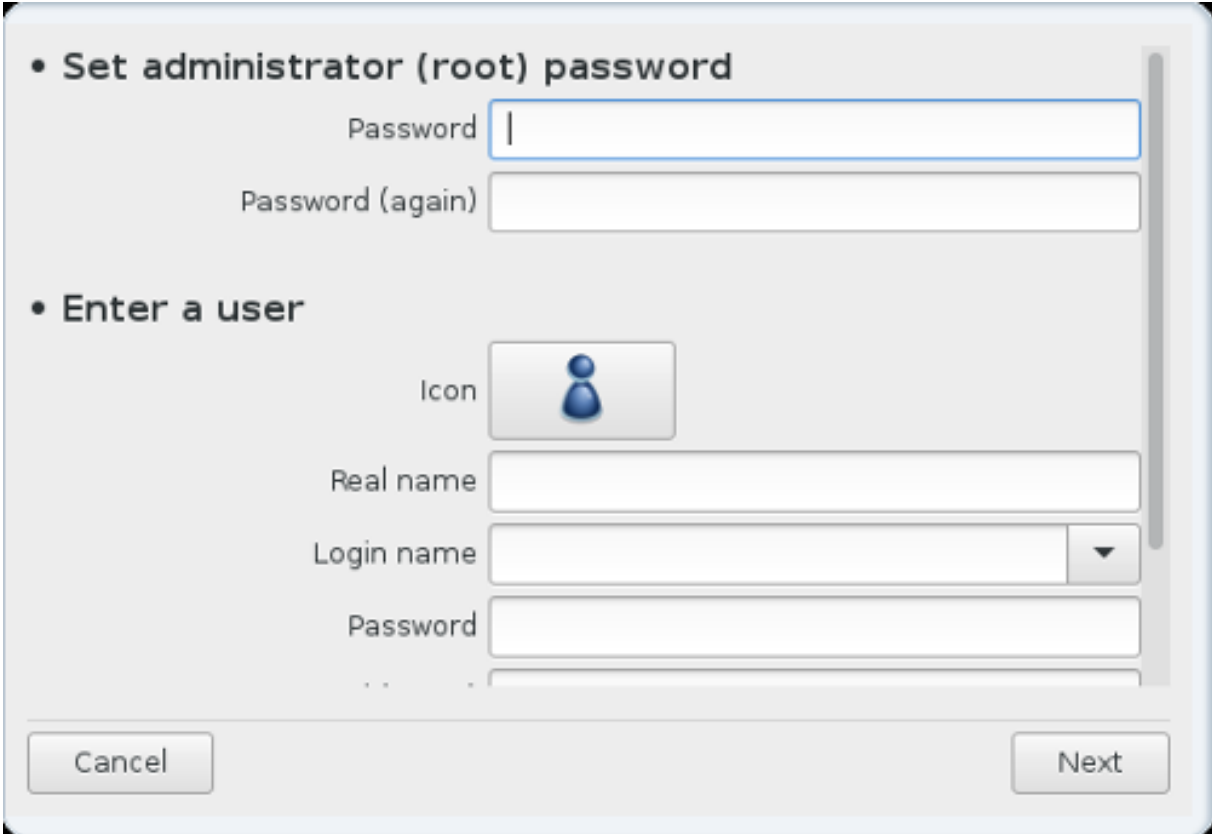
Kui alglaadur on paigaldatud, palutakse teil arvuti seisata, Live-CD eemaldada ja arvuti taaskäivitada. Klõpsake nupule **Lõpeta** ja talitage, nagu nõutud - ning **just sellises järjekorras!**



Taaskäivitamise järel näete allalaadimise edenemisribasid. Need annavad märku, et parajasti laaditakse alla tarkvaraallikaid (vt täpsemalt tarkvarahalduse osast).



## 18. Kasutajate ja administraatori haldamine




• **Set administrator (root) password**

Password

Password (again)

• **Enter a user**

Icon 

Real name

Login name  ▼

Password

### 18.1. Administraatori (root) parooli määramine

Kõigi Mageia paigalduste korral on soovitatav määrata administraatori parool (Linuxis kasutatakse selle kohta tavaliselt väljendit *root password*). Parooli ülemisse kasti kirjutades muutub kilbi värv punasest kollaseks ja roheliseks vastavalt sellele, kui tugevaks parooli hinnatakse. Roheline kilp tähendab, et parool on tugev ja kindel. Sama parool tuleb kirjutada teist korda kohe allpool olevasse kasti: sellega kontrollitakse, et parool sai esimesse kasti õigesti kirjutatud, neid kahte omavahel võrreldes.



Kõik paroolid on tõstutundlikud, see tähendab arvestavad väike- ja suurtähti. Parooli tugevuse huvides on mõistlik kasutada nii suur- ja väiketähti kui ka numbreid ja muid märke.

### 18.2. Kasutaja lisamine

Siin saab lisada kasutaja. Kasutajal on vähem õigusi kui administraatoril (root), kuid siiski piisavalt internetis liikumiseks, kontoritöörakenduste kasutamiseks, mängimiseks ja kõigeks muuks, mida tavaline kasutaja oma arvutis teeb

- Icoon: sellele nupule klõpsates saab muuta kasutaja ikooni.
- Pärinimi: siin saab kirja panna kasutaja tegeliku nime.
- Kasutajatunnus: siin saab kirja panna kasutajanime või lasta DrakXil pakkuda pärinimest tuletatud variandi. *Kasutajatunnus on tõstutundlik.*
- Parool: siin saab kirja panna kasutaja parooli. Tekstikasti lõpus on kilp, mis näitab parooli tugevust (vt ka [Märkus](#)).

- Parool (uuesti): siia tuleb kirjutada teist korda kasutaja parool ning DrakX kontrollib, kas see on ikka sama, mis kirjutati ülal asuvasse kasti.



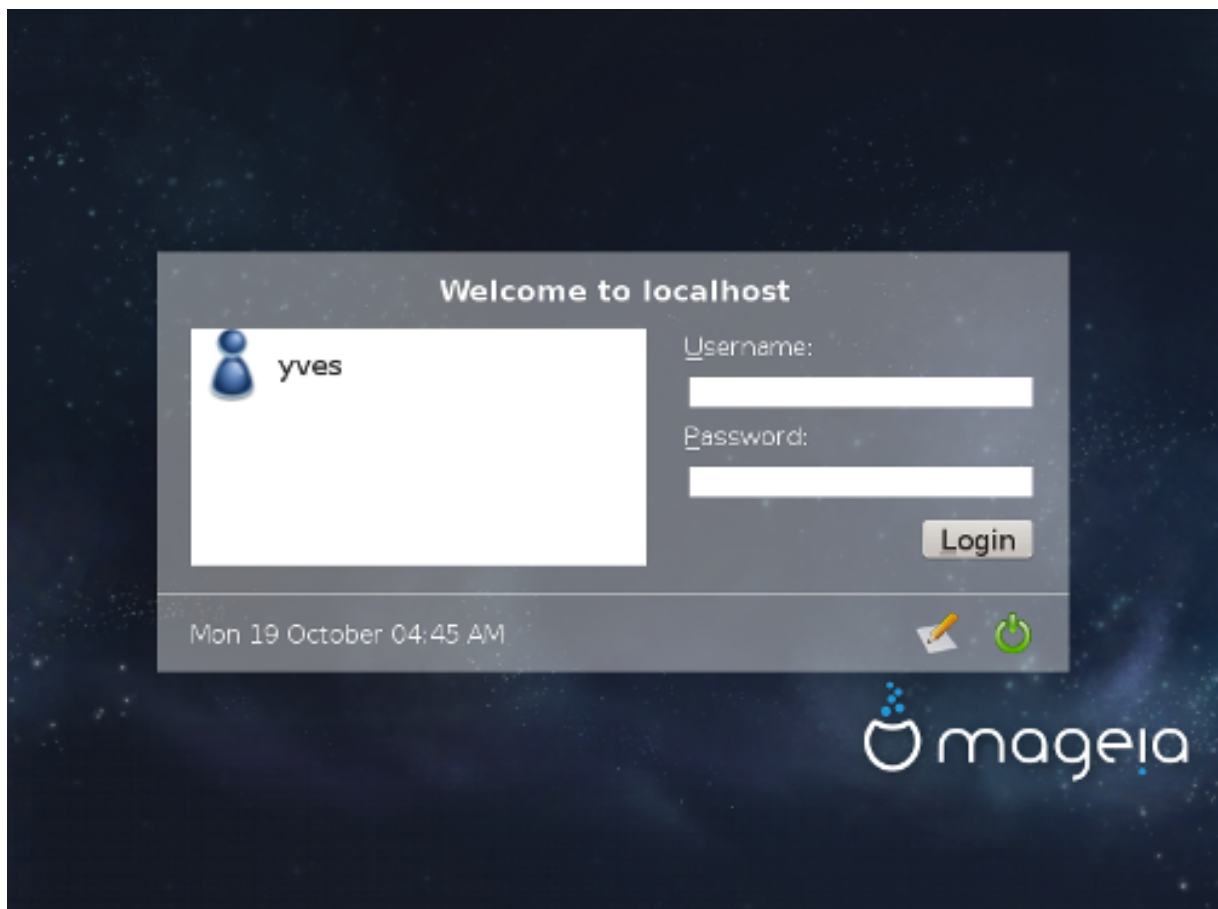
Kõigi Mageia paigaldamise ajal lisatud kasutajate kodukataloog on nii lugemis- kui ka kirjutus- kaitstud (umask=0027).

Kõik vajalikud kasutajad saab lisada juba paigaldamise ajal *kokkuvõtte* etapil. Valige seal *Kasutajate haldamine*.

Ligipääsuõigusi saab mõistagi muuta ka pärast paigaldamist.

---

## 19. Sisselogimisekraan



KDM-i sisselogimisekraan

Lõpuks ilmub sisselogimisekraan.

Kirjutage oma kasutajanimi ja parool ning mõne hetke pärast ilmub teie ette juba KDE või GNOME töölaud vastavalt sellele, millist live-andmekandjat te kasutate. Nüüd võite oma vastset Mageiat kasutama hakata.

Rohkem teavet leiab [Mageia wikist](#).

## 20. Mageia eemaldamine

### 20.1. Õpetus

Kui Mageia ei võida teie poolehoidu või paigaldamine ei kulge korralikult, võib tekkida soov sellest üldse lahti saada. Erinevalt mõnestki operatsioonisüsteemist Mageia arvestab teie sooviga ja võimaldab soovi korral ka endale täielikult selja keerata.

Kui olete oma andmed varundanud, taaskäivitage Mageia DVD ja valige Päästesüsteem ning seejärel käsk Restore Windows boot loader. Järgmisel arvuti käivitamisel ongi teie käsutuses ainult Windows, mitte enam võimalus operatsioonisüsteemi valida.

Ruumi tagasisaamiseks Windowsis, mida Mageia oma partitsioonide alla võttis, valige Start -> Control Panel -> Administrative Tools -> Computer Management -> Storage -> Disk Management, mis avab partitsioonide haldamise tööriista. Mageia partitsiooni tunneb ära kirje Unknown ning samuti suuruse ja asukoha järgi kettal. Klõpsake mõnele Mageia partitsioonile hiire parema nupuga ja valige Delete. Ruum vabanebki.

Kui teil on XP, saate luua uue partitsiooni ja selle vormindada (kas FAT32 või NTFS-vormingusse). Uuele partitsioonile antakse oma täht.

Vista või 7 korral on veel üks võimalus: saab laiendada olemasolevat partitsiooni, mis asub vabanenud ruumist vasakul. Leidub ka teisi partitsioneerimistööriistu, mida saab kasutada, näiteks nii Windowsis kui ka Linuxis kättesaadav gparted. Nagu ikka partitsioonide muutmise korral, olge väga ettevaatlik ja kindlasti varundage eelnevalt kõik oma vähegi olulisemad andmed.